

broj 21

LOPARSKA

beseda

Općina Lopar

4. Riječ načelnika...

Lopar Vrutak d.o.o.

6. Poskupljenje usluga uz stimuliranje korisnika koji više selektiraju i kompostiraju biorazgradivi otpad

Loparko d.o.o.

7. Izazovi u sustavu odvodnje otpadnih voda
Najveće ugroze sustava odvodnje otpadnih voda

Turistička zajednica Općine Lopar

8. 20 godina rada Ureda Turističke zajednice Općine Lopar
10. Rekordna turistička 2017. kao poticaj za još bolju 2018.
11. Dugogodišnji stalni gosti najbolji su pokazatelj kvalitete turizma

DVD Lopar

12. 2017. godina obilježena je proslavom 35 godina djelovanja Društva
13. Uspješno provedena zahtjevna zajednička vježba dviju vatrogasnih postrojbi otoka Raba na zgradi Područne škole Lopar
Tradicionalni turnir u briškuli i trešeti

UVDR Lopar

14. Obilježavanje Dana branitelja Općine Lopar
Obilježavanje pogibije Damira Tomljanovića Gavrana
Izlet u Petrinju i Sisak
15. Obilježavanje bleiburške tragedije
Obilježavanje Dana pobjede i domovinske zahvalnosti
Dan Općine Lopar
Obilježavanje 26. obljetnice vukovarske tragedije
16. Izgradnja grba Republike Hrvatske na predjelu Sorinj - Glavičica

KUD San Marino

17. Čast je staviti *klobuk*, obući *kamižot*, *zatancat tanac*

Udruga ProGEO-Hrvatska

18. Događanja i novosti iz Geoparka
Festival znanosti
Rapska noć istraživača

Planinarsko društvo Kamenjak, Rab

20. Projekt *Jedan otok - jedna staza*
22. *Geomantijska studija* Raba i Lopara kao jedinstvene cjeline

23. Fotoreportaža

Zdrav i ispunjen život

25. Program *Logopedski tretman predškolske i školske djece Općine Lopar*
26. Pregledi i edukacije za rano otkrivanje melanoma u Loparu
Zlatno doba života - gerontološke radionice i edukacija o pružanju prve pomoći
27. Legionela – skriveni stanovnik vodenih sustava

Vremeplov događanja

Kultura

28. Predavanje Anđela Brne ususret *Noći muzeja*
29. Loparski maškari na putu ka upisu na *Listu nematerijalne kulturne baštine RH*
Loparski mališani predstavili svoj vrtić, mjesto i otok na *Mićem domaćem festivalu*
30. Veliko otočno slavlje povodom blagdana Male Gospe
31. Utiranje novih tradicija - Smotra klapa *Posle kampanela Putovanje kroz prošlost Lopara*
32. *Čudotvornica na putu: radionica za buduće generacije* arheologa
Popularne aktivnosti usmjerene njegovanju materinskog jezika
33. Prikupljanje knjiga za *Biblioteku na plaži*
Sabiranje priča na *Bajkaonici*
34. Okupljanje oko lončarskog kola
35. *Gradim svoj svijet*
36. *Kreativnost u svakodnevicu*
Boje različitosti
37. Dan planeta - podizanje ekološke osviještenosti
Dokumentarci u gostima - Liburnia ponovno uplovila u Lopar

38. Mrav, mrav, mrav i cvrčak zavladaše školskim igralištem
Ovčica Wanda LaVanda učila nas toleranciji i uvažavanju različitosti
39. Grga Čvarak i dalje oduševljava sve generacije
Poklon – predstava uoči sv. Nikole
Vrtuljak osjećaja uoči blagdana
40. Koncert iznenađenja na trajektu Valbiska – Lopar
povodom Svjetskog dana glazbe
Ljetno razmišljanje uz cvrčke
Koncert pobjednika HRT-ova show-a *Do posljednjeg zbora*
41. Duhovni i tradicionalni napjevi na koncertu
MPZ *Refuli* i njihovih gostiju
Ekskluziva za ekskluzivu – koncert svjetski priznate sopranistice Antonelle Malis uz klavirsku pratnju mladog virtuozu Matea Žmaka
42. Uprizorenje živih jasli začinilo prigodan predblagdanski program
43. Kulturno – zabavne manifestacije
Skulptura *Nosorog* – pobjednik 6. *Festivala skulpture u pjesku* kojim se nastoji promovirati loparski pijesak
44. Craft piva ponovno na Rajskoj plaži
45. Latino ritmovi razbudili Lopar
Neviđeni spektakl na Rajskoj plaži
46. *Loparska noć* nakratko nas vratila u neka minula vremena
47. Gastro – manifestacije
Uskršnji doručak kao svojevrsni početak turističke godine
Ribarske fešte vraćaju nas u neka lijepa prošla vremena
Mirisi i okusi janjetine, šparoga, *štoklja* te domaćeg krumpira i *pumidora* praznik su nepca turista i posjetitelja
48. Sportske manifestacije
Tradicionalno natjecanje tenisača – rekreativaca
Rab Open
49. Malonogometni turnir *Mala Gospa*
Nakon kiše zasjalo je sunce na 11. Rab Trekking utrci
Adidas Terrex Rab Island Trail
- Baština koja obvezuje**
50. Otok Rab – jedno od 27 susjedstava kojima je cilj povezati se s 27 susjedstava iz Europe
Javni poziv - popisivanje arheološke i etnografske građe
51. Arheološka istraživanja u uvali Podšilo - otkriće antičkog ruralnog naselja
- Po domaću**
53. *Niš se ne isplati!*
Mali rječnik čakavštine
- Župa sv. Ivana Krstitelja Lopar**
54. Kršteni, vjenčani i umrli u 2017. godini
55. **Impressum**
56. **Križaljka**

Riječ načelnika...

Dragi moji sumještani, poštovane Loparke i poštovani Loparani,

u svom prvom obraćanju kao načelnik Općine Lopar putem uvodnog slova *Loparske besede*, osvrnut ću se na proteklih sedam mjeseci obnašanja dužnosti kako bih vam približio Općinu, projekte i na kraju sebe kao načelnika koji je zajedno sa svim svojim suradnicima, općinskom upravom, ali i vijećnicima koje ste odabrali da vas zastupaju u budućem razdoblju ovog mandata, preuzeo brigu o razvoju i napretku Općine Lopar.

Lokalni izbori su vrijeme kada vi, građani, birate i određujete put i smjer budućeg razvoja mjesta. Nakon provedenih lokalnih izbora, mogu jasno reći da sam prihvatio poruke koje ste poslali te sam tome prilagodio, koliko je to bilo moguće, svoj rad i aktivnosti. Poznato je da sam već 14 godina angažiran u politici u potpunosti; na državnim dužnostima, od pomoćnika ministra, državnog tajnika do saborskog zastupnika u trećem mandatu te sam duboko svjestan da jedan dio svojih aktivnosti sada dijelim između državne i lokalne razine. To je zahtjevno ali sada mogu reći, nakon proteklog iskustva, moguće. U izrazito politiziranoj predizbornoj kampanji jasno sam predstavio svoj program, svog zamjenika g. Dominika Paparića i dio izabраниh članova Općinskog vijeća. Zahvaljujem ovom prilikom svima koji su meni, mojem zamjeniku, ali i svim vijećnicima Općinskog vijeća poklonili povjerenje, kao i onima koji to nisu učinili jer se za povjerenje svakog građanina, sumještana, uvijek vrijedi boriti. To povjerenje obvezuje i motivira na buduću rad. Učinio sam sve što je bilo u mojoj mogućnosti da nakon završenih izbora atmosferu izrazite podijeljenosti i nepovjerenja pretvorim u odnos razumijevanja i

međusobnog poštovanja kako bi se Općina nesmetano razvijala, a sezona koja je sada već daleko iza nas, uspješno privela kraju. Nakon brojnih sastanaka i dogovora, pa i početne sumnje, Općinsko vijeće uspješno je konstituirano 23. lipnja 2017. godine, a predsjednikom Općinskog vijeća izabran je jednoglasno g. Dino Ivanić iz stranke MODES.

Neki trenuci rada u Općinskom vijeću pokazali su na početku da svi mogu biti u predstavničkom tijelu i vlast i oporba, da jasne koalicije nema i da nema unaprijed donesenih i sigurnih odluka. Takva neobična situacija kroz vrijeme je pokazala da svi moraju surađivati na dobrobit Općine i da nema potrebe nametati stavove i odluke koje ne mogu dobiti potrebnu većinu, već da je rješenje u razumijevanju i suradnji.

Nakon usvajanja općinskog proračuna u prosincu, mogu jasno ovdje napisati da sam zadovoljan donošenjem i onih ne baš lakih odluka, da smo zajedno donijeli većinu odluka i da nas isto čeka u budućem razdoblju. S obzirom na situaciju koju imamo u Vijeću, nadam se da ćemo imati potrebnu stabilnost, a bude li i neočekivanih situacija, vjerujem da postoje dovoljno dobri zakoni i akti koji svaku situaciju mogu riješiti na zadovoljavajući način za naše mještane.

Kada govorimo o radu općinske uprave, od prvog dana inzistirao sam na otvorenosti iste prema građanima, prema učinkovitom

rješavanju brojnih predmeta i dostupnosti sebe kao načelnika i samih službi. Transparentnost u donošenju odluka, šire i javne rasprave, jasna pravila, jednak odnos prema svakom građaninu vjerujem da polako ovu malu ali uspješnu Općinu čine još više našom. Odnos prema institucijama Primorsko-goranske županije i Vlade RH uspješan je i partnerski, a na sastancima doneseni zaključci realiziraju se. Samo takvim odnosom mogli smo osigurati da se Primorsko-goranska županija i župan odlukama uključe u financiranje izgradnje sportske dvorane u Loparu te da Vlada RH putem ministarstava i dalje, iz godine u godinu, pomaže u realizaciji više projekata.

Kao političar uvijek sam davao maksimum znanja i sposobnosti za ovaj prostor i ljude. U predizbornoj programu naznačio sam prije svega smjer politike koji će biti drugačiji od dosadašnjeg u dijelu da su projekti važni, ali građani najvažniji! Društveni život, druženja, manifestacije, udruge... moraju osigurati živost ovog mjesta, priredbe i događaje dostojne i većih urbanih sredina, a djeca svih uzrasta moraju imati potrebnu pomoć Općine u aktivnostima od sporta do obrazovanja. Već prvim prijedlogom proračuna, kao i aktivnostima, potvrdili smo taj smjer. Da bismo imali jasne predodžbe o tome što se događa u Općini i da bismo imali točne informacije, napravili smo novu web stranicu koju dnevno dograđujemo kako bismo u prvoj godini dobili što je moguće više informacija.

Najkraće moguće, samo u osnovama, osvrnut ću se na trenutne projekte kako bismo znali što činimo i što možemo očekivati u sljedećem razdoblju po pitanju izgradnje potrebne infrastrukture;

komunalne, prometne i društvene. Projekti su važni i u ovom trenutku imamo četiri financijski vrlo zahtjevna projekta. Završetak izgradnje sportske dvorane u Loparu za koju je potrebno ugovoriti II. fazu, a ta obuhvaća sve radove do opremanja i uređenje okoliša, svakako je najzahtjevniji projekt u Općini, projekt koji se gradi jednom za buduća desetljeća. Do sredine veljače završeni su radovi na I. fazi konstrukcije i krova dvorane te slijedi raspisivanje natječaja za izgradnju II. faze dvorane koja obuhvaća obrtničke radove, otvore, unutarnje uređenje, fasadu i strojarske radove te dio uređenja okoliša dvorane. Kako već duže vrijeme komuniciramo s Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova EU, kao i s Primorsko-goranskom županijom, stečeni su uvjeti za potpuno zatvaranje financijske konstrukcije za izvođenje II. faze sportske dvorane u Loparu.

Kada govorimo o cesti u Poslovnoj zoni *Sorinj*, želimo u sljedeće dvije godine u potpunosti dovršiti potrebnu infrastrukturu: cestu, elektrifikaciju zone i platoa. Natječaj je bio predviđen početkom veljače.

Potpuno uređenje i gospodarenje grobljem u Loparu uz dogradnju polja 4, također je tema kojoj smo posvetili punu pažnju te smo do sada donijeli na Općinskom vijeću potrebne odluke kojima smo stvorili uvijete da zadatke uprave groblja preuzme komunalno društvo te da, temeljem zakona, za pravo ukopa i ostale usluge raspišemo natječaj. S Crkvom smo konačno riješili pitanje vlasništva na dijelu čestica unutar obuhvata groblja koje su prešle u vlasništvo Općine na čemu i ovom prigodom zahvaljujem župniku F. Broziću. Potpuno uređenje novog dijela groblja, za što smo planirali sredstva u proračunu, očekujemo u

ovoj godini.

Kako bismo omogućili jednosmjernu komunikaciju do groblja, nastavili smo radnje na ishođenju potrebne dokumentacije za izgradnju spojne ceste *Melak - Groblje*. Otkupljene su dvije najveće parcele i ishođena je lokacijska dozvola. U ovoj godini želimo riješiti ostatak čestica i ishoditi akt za gradnju.

Četvrti projekt je izgradnja nerazvrstane ceste *Za Vrh* na kojoj su radovi započeli pa prekinuti radi turističke sezone. Agencija za planiranja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju dostavila nam je početkom godine odluku kojom u iznosu od 1.017.000,00 kn želi iz sredstava EU fondova financirati izgradnju navedenog dijela nerazvrstane ceste *Za Vrh*. Nastavit ćemo radove i iste završiti u toku godine.

Projekt novog dječjeg vrtića u Loparu započeli smo na temelju naslijeđenog programskog rješenja kojim je nova zgrada vrtića planirana na području ispod zgrade Dobrovoljnog vatrogasnog društva Lopar, blizu škole i igrališta. U ovoj godini želimo riješiti imovinske odnose, formirati česticu na kojoj ćemo graditi, izraditi projekte te ishoditi potreban akt za gradnju.

Važan projekt započeli smo prije nekoliko dana u suradnji s Gradom Rabom i komunalnim poduzećem Dundovo d.o.o., a radi se o izgradnji pretovarne stanice na Odlagalištu otpada *Sorinj*.

Vrijednost investicije je 8,4 milijuna kuna bez PDV-a, s rokom izgradnje do početka sezone. Financiranje istog osigurano je u omjerima: 80% Fond za zaštitu okoliša i 20% dvije JLS. U tih 20% JLS 75% odnosi se na Grad Rab, a 25% na Općinu Lopar.

Iako smo, zbog financijske stabilnosti Općine i zabrane radova u sezoni, zaustavili radove na nekim projektima u prošloj godini, u ovoj to želimo nadoknaditi i duboko vjerujem da ćemo projekte dovesti kraju ili blizu samom završetku.

Na kraju ovog pregleda proteklog vremena u kojem sam se osvrnuo samo na najvažnije projekte i događaje, ne gledajući male i jednako važne dnevne aktivnosti i probleme, obljetnice i manifestacije, želim zaključiti da su ispred nas izazovi, vrijeme i ciljevi koje sami sebi postavljamo računajući uvijek da sve mora ići na najbolji način. Nekada se na tom putu ostvarenja dogode i poteškoće i problemi koji uspore neke aktivnosti i produže vrijeme ostvarenja postavljenog cilja. Ono što sigurno mogu reći jest da ćemo uvijek učiniti sve što znamo i možemo da ostvarimo napredak i razvoj ovog prostora naše Općine i tom cilju uvijek sam predan u potpunosti. Na kraju mandata vjerujem da ćemo moći zaključiti da smo na dobrom putu, uvijek prema naprijed, i da nismo uzalud trošili vrijeme koje ste nam dali kao vaše povjerenje.

Vaš načelnik Josip Borić

Piše: Zdenko Jakuc, direktor

Poskupljenje usluga uz stimuliranje korisnika koji više selektiraju i kompostiraju biorazgradivi otpad

Vlada Republike Hrvatske donijela je *Uredbu o gospodarenju komunalnim otpadom* (svibanj 2017.), sukladno *Zakonu o održivom gospodarenju otpadom*. Uredba je stupila na snagu 1. studenog 2017. godine i počela se primjenjivati od 1. veljače 2018. godine. Uredbom bi se trebala postići ujednačenost kvalitete usluge na području cijele Republike Hrvatske te dodatno personalizirati usluga. Naplata bi se trebala provoditi uz maksimalno uvažavanje načela da onečišćivač plaća. Sve jedinice lokalne samouprave trebaju u ovom prijelaznom razdoblju donijeti *Odluku o načinu pružanja javnih usluga prikupljanja miješanog komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada* na svom području. Općina Lopar je 30. siječnja 2018. godine na 5. sjednici Općinskog vijeća Općine Lopar donijela Odluku te je komunalno društvo Lopar Vrutak d.o.o. dužno donijeti nove cjenike usluga uskla-

đene s Uredbom Vlade i Odlukom Općine Lopar. Kao davatelj usluga komunalno poduzeće uskladit će način pružanja usluga sukladno Uredbi Vlade i Odluci Općine Lopar.

Uredbom o gospodarenju komunalnim otpadom propisan je minimalni opseg usluge koji mora sadržavati:

- sakupljanje miješanog komunalnog otpada (stari sivi i zeleni spremnici)
- sakupljanje biorazgradivog komunalnog otpada (smeđi spremnici)
- sakupljanje korisnog otpada (zeleni, plavi i žuti spremnici)
- sakupljanje glomaznog (krupnog) otpada
- preuzimanje problematičnog otpada u reciklažnom dvorištu

Naš opseg usluge nešto je veći od minimalnog te od navedeno sakupljamo granje u sklopu glomaznog otpada, božićna drvca. Nažalost, nakon pojeftinjenja javne usluge u 2013. godini za određene korisnike u gospodarstvu, uz napomenu da od 2011. godine nismo poskupili uslugu za niti jednu kategoriju korisnika, sada dolazi vrijeme poskupljenja svim korisnicima usluge zbog nekoliko razloga. Najvažniji razloga budućeg poskupljenja je odvoz miješanog i biorazgradivog komunalnog otpada na regionalni Centar za gospodarenje otpadom *Marišćina*. Od kraja 2017. godine Lopar Vrutak d.o.o. i Dundovo d.o.o. prikupljeni otpad zajedno krcaju u poluprikolice i otpad odvoze na *Marišćinu*. Cijena zbrinjavanja otpada iznosi 470 kuna po toni plus PDV. Cijena gospodarenja otpadom je solidarna, što znači da oni koji voze svoj otpad direktno na *Marišćinu* plaćaju jednako koliko i korisnici poluprikolice tj. trošak prijevoza snosi tvrtka Ekoplus d.o.o. koja upravlja Centrom za gospodarenje otpadom *Marišćina*. Djelatnici Lopar Vrutka d.o.o., kada sve bude spremno, početak će na vaše kućne adrese dostavljati Izjavu (u dvije kopije), Izvadak iz novog cjenika i Upute koje će Vam olakšati popunjavanje same Izjave i objasniti promjene koje će se primjenjivati s novim cjenikom.

Odvoz otpada na Centar za gospodarenje otpadom *Marišćina* osnovni je razlog budućeg poskupljenja usluga

Odluka Općine Lopar i novi cjenik usluga bazirat će se na tome da korisnici koji više selektiraju, tj. imaju manju količinu miješanog komunalnog otpada, plaćaju manje iznose na računima za uslugu. Isto tako, kroz niže iznose na računima, stimulirat ćemo korisnike koji kompostiraju i na taj način smanjuju troškove dru-

štvu, a sebi osiguravaju višestruku korist, manje iznose na računima i vlastito gnojivo za svoje biljke.

Pretovarna stanica na lokaciji Sorinj započela je s izgradnjom u siječnju 2018. godine. Ugovoreni radovi za izgradnju ulazno / izlazne zone, vage i same građevine pretovarne stanice iznose 8,34 milijuna kuna plus PDV. To je prva

faza gradnje na području Sorinja u zoni oko odlagališta. Investitorska prava za prvu fazu Grad Rab i Općina Lopar prebacili su na komunalno društvo Dundovo d.o.o. Ubrzo slijedi izgradnja reciklažnog dvorišta, sortirnice i sanacija odlagališta u cijelosti.

Godinama su stanovnici Općine Lopar sudjelovali u stvaranju sustava odvodnje otpadnih voda sufinanciranjem cijevi, šahti, iskopima (sami su kopali kanale po svojim vrtovima, njivama i sl.) s ciljem ekološki prihvatljivog zbrinjavanja otpadnih voda. Tu ekološku svijest koju Loparani njeguju više desetljeća ne susreće se svuda. Nažalost, svjedoci smo i negativnih primjera kada kalkulacije troškova

prednjače ekološkoj svijesti, kao i loših međususjedskih odnosa koji onemogućuju prolazak zajedničkog cjevovoda. Danas sustavom odvodnje otpadnih voda upravlja Loparko d.o.o. koji se svakodnevno susreće s novim izazovima u sustavu; zaštopanjima, ispadima pumpi u crpnim stanicama, iskakanjima poklopaca uslijed velikog dotoka itd.

Piše: Zdenko Jakuc, član Uprave

Vjerujem da nitko ne voli hodati po ulici po kojoj teku fekalije, niti nekoga vesele podrumi, prizemlja, šatori i vrtovi ispunjeni fekalijama. Iz tog razloga pozivam sve korisnike da savjesno koriste svoj interni sustav pa onda i javni sustav fekalne odvodnje.

Primjeri problema s kojima se susreću djelatnici Loparka d.o.o. zbog nesavjesnog korištenja sustava odvodnje otpadnih voda pojedinih korisnika

Najveće ugroze sustava odvodnje otpadnih voda

Upuštanje oborinskih voda u sustav fekalne kanalizacije

U 2017. godini pojavio se velik problem s upuštanjem oborinskih voda u sustav fekalne kanalizacije. Sustav javne odvodnje nije projektiran za upuštanje interne odvodnje oborinskih voda. Sukladno Odluci Općinskog vijeća Općine Lopar 28. svibnja 2014. godine propisano je da se oborinske vode prikupljaju i ispuštaju unutar građevinskih čestica zgrada putem retencija i upojnih građevina ili izravno u prijamnik. Djelatnici Loparka d.o.o. na terenu sustavno pokušavaju otkriti nesavjesne počinitelje te pobuditi svijest korisnika dijalogom i pisanim upozorenjima. S obzirom na nezadovoljavajuće rezultate i veliki dotok oborinskih voda u crpne stanice i uređaj za pročišćavanje otpadnih voda, morat ćemo poduzeti strože

mjere. Činjenica je da nam je sustav ugrožen i da na ovaj način ne možemo dočekati turističku sezonu te smo zbog toga primorani nesavjesne korisnike prisilno odspojiti od sustava kako bismo ga zaštitili. Upuštanje oborinske vode u sustav javne odvodnje bespotrebno generira troškove upravljanja i održavanja te smanjuje iznos novca koji se može utrošiti na održavanje i poboljšanje sustava. Pozivamo sve korisnike da savjesno koriste sustav i ne potenciraju probleme sustava i ugrozu sumještana i turista. Za ovu turističku sezonu poduzet ćemo nove mjere informiranja korisnika o korištenju sustava.

Vlažne maramice

Najviše problema u sustavu, nakon oborinske vode, stvaraju vlažne maramice. One se u vodi ne ra-

zgrađuju kao WC papir već se nagomilavaju u cjevovodima i stvaraju začepjenja. Ako i dođu do crpne stanice, onda se nakupljaju na radnom kolu pumpe i blokiraju pumpu. Isto se događa s pelenama i higijenskim ulošcima koji u sebi sadrže gel koji se ne može otopiti i koji u doticaju s vodom povećava svoj volumen.

Masti i ulja

Vrlo brzo nakon bacanja masti i ulja u odvod stvara se talog na cijevima koji smanjuju protočnost. Uz to, stvaraju neugodne mirise i privlače štetnike u sustav odvodnje, interne i javne. Nakon dužeg perioda stvrdnuti komadi masti i ulja začepit će kanalizaciju.

Piše: Marin Mušćo, direktor Ureda

20 godina rada Ureda Turističke zajednice Općine Lopar

7. listopada bilo je posebno svečano u prostoru TN *San Marino* gdje je u društvu brojnih uzvanika obilježena 20. obljetnica rada Ureda Turističke zajednice Općine Lopar. Nakon što je klapa Kamik otpjevala *Lijepu našu* te odavanja počasti svim poginulim i umrlim hrvatskim braniteljima minutom šutnje, za govornicu je pozvan g. Darko Pećarina, prvi direktor Ureda i inicijator osnivanja Turističke zajednice mjesta Lopar koji je iznio zanimljiv uvid povijesti organiziranog turizma u Loparu i pojasnio razloge osnutka tadašnje Turističke zajednice mjesta Lopar.

G. Alen Andreškić, koji je 2002. godine od gospodina Pećarine preuzeo vođenje Ureda, nije mogao prisustvovati svečanoj skupštini te je idući govornik bio aktualni direktor, g. Marin Mušćo koji je prisutne također proveo kroz kratku genezu inicijacije i razvoja loparske turističke zajednice i njezinu od samog početka jasno zacrtanu putanju prema održivom turizmu. Taj razvoj, prema njegovim riječima, ne smije bitno ugroziti prirodne resurse, niti poremetiti odnose među gospodarskim granama, već ih treba objediniti i oplemeniti, na način da od takvog turizma domaći čovjek može lakše i bolje živjeti.

„U Loparu su“, kazao je Mušćo, „od ukupno 22 pješćane plaže komercijalizirane svega 3 (Rajska plaža, Livačina i Mel), a sve ostale još su uvijek čista i netaknuta priroda bez značajnih zahvata u prostoru. Želja je da u najvećoj mjeri to tako i ostane, da ne žrtvujemo prirodne resurse pod svaku cijenu, osobito ne u interesu stranog kapitala od kojeg stanovnici Lopara neće imati velike koristi.“

Brojni uvaženi gosti na svečanoj sjednici povodom 20. obljetnice rada Ureda TZO Lopar

Nakon upoznavanja s impozantnim brojkama koje govore da na području Općine Lopar danas ima 10.648 registriranih postelja i to 1.076 u hotelima, 3.659 u kampovima i 5.913 u obiteljskom smještaju, u kojima se ostvaruje preko 90.000 dolazaka i preko 700.000 turističkih noćenja (ove godine 750.000), Mušćo je kazao da je prosječan broj dana popunjenja na nivou destinacije 71 dan, a prosječna

duljina boravka 7,9 dana što je jedan od najboljih prosjeka u Županiji.

„I danas smo jedna od rijetkih turističkih zajednica koja unutar turističkog mjesta ima zone paušalnog plaćanja boravišne pristojbe jer smo smatrali da je nepošteno da oni koji imaju preko 100 dana popunjenja plaćaju isti iznos po ležaju kao i oni koji nemaju ni 50“, rekao je Mušćo i nastavio, „Turistička zaje-

dnica Općine Lopar jedna je od prvih turističkih zajednica u Hrvatskoj koja je imala tzv. hot spotove, lokacije besplatnog Interneta, i među prvima je u zemlji omogućila svojim iznajmljivačima prijavu turista putem Interneta. Jedna smo od prvih turističkih zajednica koja je imala svoj katalog obiteljskog smještaja te omogućila besplatnu promociju svojim članovima na web strancima.“

U svom obraćanju Mušćo je još istaknuo da je posljednjih desetak godina suradnji s drugim institucijama, udrugama i tvrtkama Turistička zajednica pokrenula mnoge kulturno-zabavne (*Loparska noć, Festival sambe, ribarske fešte, karnevalski program, božićni program, Festival skulpture* u pijesku...), spo-

rtske (*Rab Island Trail, MTB utrku 4 Islands*), i gastronomske manifestacije (*Krumpirfest, Pumidorfest, Štokaljfest, dane šparoga i janjetine...*) radi dodatne ponude i animacije turista u destinaciji, ali i kao dodatni motiv dolaska u destinaciju. Isto tako, u suradnji s Općinom Lopar i Lopar Vrutkom d.o.o.

aktivno sudjeluje na uređenju mjesta kroz akcije čišćenja i uređenja plaža i pristupa plažama, nabavke i uređenje urbane opreme i dječjih igrala, uređenje turističke i smeđe signalizacije, info-panoa, orijentacijskih tabli, tuševa za plaže...

Svečano dodijeljena priznanja institucijama, udrugama i pojedincima

Prigodni program plesom i pjesmom uljepšali su vrijedni članovi KUD-a *San Marino*, Pučki pjevači i klapa Kamik, a najsvečaniji dio skupštine bio je dodjela priznanja pojedincima i organizacijama koje su doprinijele razvoju i podizanju kvalitete loparskog turizma. Priznanja zaslužnima uručili su predsjednik Turističke zajednice Općine Lopar, g. Josip Borić, te aktualni direktor Ureda, g. Marin Mušćo. Nakon toga, u ime svih nagrađenih prisutnima se obratila gđa. Kristijana Ribarić Matušan koja je svečanoj skupštini prisustvovala kao imenovani delegat Uprave imperila d.d. Uvažanim gostima obratili su se još i predstavnica Turističke zajednice Kvarnera, gđa. Silvija Brala Haramina, zamjenik gradonačelnika Grada Raba, g. Denis Deželjin, i direktorica Ureda Turističke zajednice Grada Raba, gđica. Ivana Matušan.

„Moglo bi se slobodno reći da se vrijeme na prostoru današnje Općine Lopar, s obzirom na način življenja, može podijeliti na ono prije i na ono poslije izgradnje Hotelskog naselja *San Marino*. Naime, do te 1967. godine u primarnoj djelatnosti, poljoprivredi i stočarstvu te u ribarstvu bilo je jednako zaposlenih radno sposobnih žitelja Lopara kao i u uslužnim djelatnostima, a nakon 50 godina podaci pokazuju da je primarna djelatnost u Loparu gotovo nestala, dok je razvoj turizma uvelike povećao broj zaposlenih u uslužnim djelatnostima. Danas je taj vizionarski i inovativni zadatak na sebe preuzela jedna mlađa generacija koja na raspolaganju ima institucije, alate, tehnologije, prostor, medije i novac za podizanje loparskog turizma na višu razinu“, istaknuo je Borić.

Uzlet loparskog turizma

Svečanu skupštinu svojim je govorom zaključio načelnik Općine Lopar i predsjednik Turističke zajednice Općine Lopar, g. Josip Borić. Istaknuvši kako je 2010. godine Lopar proslavio 100 godina turizma, Borić je kazao da je tada, početkom 20. st., sve počelo s obitelji Pičuljan, a prijelomni trenutak za uzlet loparske destinacije dogodio se sredinom šezdesetih godina prošlog stoljeća kada je razvojne smjernice modernog turizma odredio još jedan za Lopar izuzetno značajan čovjek, gospodin Josip Jole Jerić.

Najavljena nadogradnja zgrade TZ Općine Lopar

„Iako se često danas ljudi pitaju kada ćemo doseći prijeratne brojke, slobodan sam utvrditi da su one na ovom prostoru dostignute i prestignute. Naime, 1988. godine bilježimo 665.091 noćenje, 2015. preko 670.000, a 2017. mislim da ćemo ići preko 750.000 noćenja. To nisu male brojke i nema mnogo destinacija koje imaju gotovo milijun noćenja, osobito na ovako malo stanovnika. Te brojke nas obvezuju da budemo budni, mudri i organizirani jer svaka se greška u prostoru i razvoju u turizmu skupo plaća. Jasno je da konačno moramo odrediti što u budućnosti želimo kao destinacija u smislu broja turista jer infrastruktura je na gornjoj granici opsto-

jnosti, na broju od preko 10.000 turista, što je i 10 puta više nego li je nas kao stanovnika...“

„Turistička zajednica Općine Lopar koja danas slavi 20 godina rada u sljedećoj će godini biti oslobođena dijela obveza koje je do sada imala, ali će sva ustupljena sredstva utrošiti u manifestacije, promociju i prepoznatljivost destinacije. Pokrenuli smo projektiranje dogradnje zgrade Turističke zajednice i, uz pomoć fondova i državne razine, nadam se početku realizacije u drugom dijelu 2018. godine“, kazao je još Borić u svom obraćanju.

REKORDNA TURISTIČKA 2017. KAO POTICAJ ZA JOŠ BOLJU 2018.

S izrazitim zadovoljstvom možemo ustvrditi da je iza nas jedna od najboljih turističkih godina barem što se tiče ostvarenih dolazaka i noćenja. Odličan ulazak u sezonu i rekordan lipanj te standardno dobri srpanj i kolovoz doveli su do toga da je već 5. rujna na otoku premašena brojka od 2 milijuna ostvarenih noćenja i to čak 11 dana ranije nego u 2016. godini.

I u 2017. Turistička zajednica Općine Lopar sudjelovala je u aktivnostima pripreme turističke sezone u suradnji s Općinom Lopar i Lopar Vrutkom d.o.o. Kako bismo animirali turiste i privukli ih da dođu na naš otok i u naše mjesto, organizirani su brojni sajmovi, prezentacije i druge marketinške aktivnosti, kao i brojne kulturno-zabavne, sportske, gastronomske i

druge manifestacije.

Lopar je u 2017. dobio prvi smještajni objekt s 5 zvjezdica, apartmane *SanMar* obitelji Lazarić, a oznaku kvalitete *Kvarner Family* ove godine dobilo je još 6 objekata te ih je sada ukupno 16.

U sklopu projekta *Mystery Shopping* po prvi je puta ispitivana kvaliteta usluge koju gostima pružaju privatni iznajmljivači u vidu procjene odgovora na upite putem telefona i e-maila, s posebnim naglaskom na rok slanja odgovora, ljubaznost i fleksibilnost. U ovom ispitivanju najbolji rezultat ostvario je Davor Paparić, a u standardnom mjerenju kvalitete usluge hoteli TN *San Marino*.

U 2017. ostvareno je ukupno 95.226 dolazaka (4% više nego lani) i 755.412 noćenja (6% više nego lani). Od toga je 126.826 noćenja ostvareno u TN *San Marino* (10% više), 3.510 u hotelu Epario (26% više), 265.821 u AC *San Marino* (3% više), 10.099 u Kampu *Zidine* (4%

više) te 349.156 u obiteljskom smještaju (6% više).

Kako je na prostoru Općine Lopar u 2017. godini ostvareno preko 750.000 noćenja, a u 2016. prvi je put premašena brojka od 700.000 (ostvareno je 714.337 noćenja), teško

je za očekivati novo veliko povećanje u broju dolazaka i noćenja u 2018. godini. To svakako neće biti prioritarna zadaća Turističke zajednice, već će aktivnosti biti usmjerene u podizanje kvalitete usluga i proizvoda u destinaciji. Kako se broj kreveta u hotelima i

Outdoor sadržaji jedan su od prioriteta razvoja destinacije

kampovima iz godine u godinu smanjuje nauštrb kvalitete, tako i cjelokupna destinacija mora imati imperativ podizanja kvalitete. Naravno da će dio aktivnosti biti usmjeren ka dovođenju gostiju u destinaciju (turistički sajmovi na emitivnim tržištima, prezentacije, online i offline oglašavanje, web i Facebook stranice...), no pred nama je sve važnija zadaća da gostima koji stignu u destinaciju pružimo što kvalitetniju uslugu te da upravo ti turisti, nakon odlaska iz našeg mjesta, budu naši promotori.

Isto tako, iluzorno je očekivati da će Lopar u dogledno vrijeme imati cjelogodišnju turističku sezonu, ali smatrat će se uspjehom ako svake

godine turističku sezonu uspijemo započeti tjedan dana ranije i završiti tjedan dana kasnije od prethodne. Naravno, za znatnije produljenje turističke sezone potrebni su smještni kapaciteti koji mogu funkcionirati i za lošijeg vremena te koji turistima mogu ponuditi više dodatnih sadržaja (ovdje se misli na hotele i pansionere kojima smo nažalost još uvijek deficitarni).

Razvijanje Lopara kao outdoor destinacije također je jedan od prioriteta jer smatramo da Lopar za to ima odlične pretpostavke, a MTB utrka i *Rab Island Trail* trebali bi poslužiti kao promocija takvih sadržaja.

Sve veća zadaća Turističke zajednice Općine Lopar bit će okupljanje svojih članova oko zajedničkih ciljeva i interesa te uključivanje čim više dionika u konačni turistički proizvod koji će onda biti konkurentniji na sve zahtjevnijem globalnom turističkom tržištu.

Dugogodišnji stalni gosti najbolji su pokazatelj kvalitete turizma

Schindorfer, Helga i Hans iz okolice Salzburga već 30 godina dolaze u Lopar, zadnje vrijeme kod Mirka Paparića. Lopar je njihov drugi dom, dolazili su i za vrijeme rata kada su plaže bile sablasno prazne iako se praktički ništa nije dešavalo.

Imaju samo riječi hvale što se tiče uređenja mjesta, komunalne infrastrukture, čistoće plaža, turističke signalizacije... Kupaju se uvijek na nudističkoj plaži Stolac na koju, zahvaljujući oznakama, više ne dolaze kupaći u tekstilu s kojima je prijašnjih godina bilo dosta neugodnosti. Sada u Lopar dolaze i njihova djeca i brojni prijatelji.

Vuk, Slavica i Josip u Lopar su prvi puta došli davne 1982. godine i toliko se zaljubili da su odlučili sagraditi malu obiteljsku kućicu u koju već 35 godina dolaze po 5-6 mjeseci godišnje. Nekad je oko kuće bio samo kukuruz, a sada su iznikle brojne druge kuće. Ističu da je u početku bilo dosta komunalnih problema koji se danas, zahvaljujući lokalnoj samoupravi, puno brže i efikasnije rješavaju.

Plakete za dugogodišnju vjernost dugogodišnjim stalnim gostima uručili zamjenik načelnika, g. Dominik Paparić i predsjednik Općinskog vijeća, g. Dino Ivanić

Piše: Marin Mušćo, predsjednik Društva

2017. godina obilježena je proslavom 35 godina djelovanja Društva

2017. godina za Dobrovoljno vatrogasno društvo Lopar bila je izrazito dinamična. Održan je velik broj pokaznih vježbi i edukacija, što je rezultiralo polaganjem ispita za činove i klasu te je 29. travnja Društvo u svoje redove dobilo 6 novih vatrogasaca.

17. ožujka održana je Izborna skupština na kojoj je izabrano novo vodstvo. Predsjednikom je izabran Marin Mušćo, koji je na toj funkciji nakon 20 godina zamijenio Stanka Jakuca. Dopredsjednikom je imenovan Dalibor Jakuc, dužnost zapovjednika i dalje obavlja Predrag Andreškić, a zamjenik zapovjednika je Stanislav Franelić. Tajnikom Društva potvrđen je Mirko Škarić, blagajnikom Danijel Mušćo.

Loparski vatrogasci na terenu

Novo vodstvo odmah je prionulo poslu te je 3. lipnja organizirana svečana sjednica povodom proslave 35 godina postojanja i rada Dobrovoljnog vatrogasnog društva Lopar. Na sjednici je u prisustvu brojnih visokih uzvanika i prijatelja Društva dodijeljen veliki broj priznanja, činova i medalja i to:

- Brončana vatrogasna medalja Lučianu Čučiću
- Brončana vatrogasna plamenicu Goranu Jakucu, Denisu Jakucu
- Spomenica za 20 godina aktivnosti Predragu Andreškiću, Stanislavu Franeliću, Daliboru Jakucu, Denisu Jakucu, Davoru Matahliji, Draganu Matahliji, Danijelu Mušću, Marinu Mušću, Renatu Papariću, Ivici Periću, Oliveru Pičuljanu, Dušanu Rukavini, Mariu Stančiću, Danijelu Šaniću
- Čin vatrogasca Antoniu Čalušiću, Tadiji Koliću, Dinu Matahliji, Franku Matahliji, Vedranu Matahliji, Marinu Papariću
- Čin vatrogasca I. klase Arianu Gabriću, Davidu Matahliji, Milivoju Periću, Davidu Piriću
- Čin dočasnika I. klase Jošku Matahliji, Antoniu Pičuljanu, Jurici Šaniću
- Čin časnika Stanislavu Franeliću, Goranu Jakucu
- Čin časnika I. klase Predragu Andreškiću, Daliboru Jakucu, Draganu Matahliji, Danijelu Mušću, Dejanu Petriniću
- Srebrna vatrogasna medalja Dejanu Pičuljanu
- Srebrna vatrogasna plamenica Marinu Mušću
- Zlatna vatrogasna plamenica Predragu Andreškiću
- Spomenica vatrogasnog veterana Stanku Franeliću, Ivanu Gabriću, Draganu Matahliji st.
- Vatrogasna medalja za posebne zasluge Stanku Jakucu

Na prijedlog UO-a 17.ožujka Skupština je donijela Odluku o proglašenju Stanka Jakuca počasnim predsjednikom Društva, čime postaje doživotni član Skupštine. Na svečanosti su dodijeljene i zahvalnice za dugogodišnju potporu radu Društva i to Lučkoj upravi Rab, trgovini EDK d.o.o., TO Nikola, MVM Supetarska Draga, Pekarnici Lopar, UO Laguna, UO Lavanda te Ankici Matahliji. Plaketa za izuzetan doprinos razvoju vatrogastva dodijeljena je Alenu Andreškiću.

Na izornoj skupštini DVD-a Lopar dodijeljen je velik broj priznanja i medalja, a Stanko Jakuc proglašen je počasnim predsjednikom Društva

Uspješno provedena zahtjevna zajednička vježba dviju vatrogasnih postrojbi otoka Raba na zgradi Područne škole Lopar

DVD LOPAR

Izvor: Rab danas

26. rujna 2017. taktički zahtjevnju vježbu gašenja i spašavanja na zgradi Područne škole Lopar zajednički su izvele obje vatrogasne postrojbe na otoku Rabu u suradnji s Osnovnom školom *Ivana Rabljanina Rab*.

Zamišljeni scenarij, kako nam je detaljno objasnio zapovjednik vatrogasne postrojbe Dobrovoljnog vatrogasnog društva Rab Milivoj Ličina, bio je nastanak požara u školskom prizemlju, nakon čega je dim ispunio stubište te se učenici i učitelji na katu nisu mogli evakuirati. Djelatnici škole u tom trenutku, prema scenariju, evakuiraju učenike i ostale djelatnike u prizemlju te pozivaju vatrogasce. Na intervenciju se upućuje Dobrovoljno vatrogasno društvo Lopar koje započinje s gašenjem požara unutarnjom navalom te pristupa katu uporabom po fasadi zgrade. Po uspinjanju na kat, vrši se postava spusnice kojom započinju spašavanje. U pomoć se poziva i vatrogasna postrojba DVD-a Rab koja po dolasku jednu grupu upućuje na gašenje požara unutarnjom navalom kao ispomoć već poslanoj grupi DVD-a Lopar, a ostatak vatrogasaca

započinje s postavom uskočnog zračnog jastuka kojim se pomaže u spašavanju osoba na katu. Kako su obje postrojbe sudjelovale na vježbi, ingerenciju nad istom ima Područna vatrogasna zajednica otoka Raba. Vježbom su se provjerile taktičke mogućnosti gašenja i spašavanja na konkretnom objektu škole, sustav radio veze, sustav koordinacije i lanac zapovijedanja te provjera opreme za spašavanje. Djelatnici škole su provjerili svoj plan evakuacije.

Na kraju je prikazana upotreba autokošare i izvršena je provjera taktičkih mogućnosti u slučaju potrebe za spašavanjem pomoću iste. Za ustupanje autokošare rapski vatrogasci posebno zavaljuju poduzeću Lopar Vrutak d.o.o. i direktoru Zdenku Jakucu. Samu demonstraciju upotrebe autokošare izveli su Milivoj Ličina i Danijel Žikić. Čitav tijek vježbe s velikom pažnjom pratili su učenici Područne škole Lopar sa svojim nastavnicima, a pridružili su im se načelnik Općine Lopar Josip Borić i zamjenik gradonačelnika Grada Raba Denis Deželjin.

Tradicionalni turnir u briškuli i trešeti

Po već dobro ustaljenom običaju, na Stipanju se članovi Dobrovoljnog vatrogasnog društva Lopar okupljaju na tradicionalnom druženju uz turnir u briškuli i trešeti. Ovogodišnji pobjednici turnira su Dino Ivanić i Mario Pičuljan. Drugo mjesto pripalo je Slavku Ivaniću i Sebastijanu Škariću, a treće Ivanu Periću i Mirku Papariću. Ovim putem zahvaljujemo Lovačkom društvu *Kuna* na doniranom mesu divljači te kuharima Nenadu Ivčeviću i Ivanu Jakucu koji su spremili gulaš za sudionike.

Piše: Franko Fabo, član Udruge / fotografije: Davor Šanić

Uz aktivnosti usmjerene njegovanju vrijednosti proizašlih iz Domovinskog rata, Udruga je u 2017. izgradila grb RH na brdu Glavčica

Obilježavanje Dana branitelja Općine Lopar

27. siječnja, u organizaciji Udruge veterana Domovinskog rata Lopar i Općine Lopar, obilježen je Dan branitelja Općine Lopar. Ispred mjesnog groblja okupili su se članovi obitelji umrlih branitelja, župnik, predstavnici Općine Lopar te članovi udruge kako bismo polaganjem vijenca, paljenjem svijeća i molitvom odali počast umrlim braniteljima. Nakon toga uslijedila je misa za sve umrle hrvatske branitelje u crkvi sv. Ivana Krstitelja te prigodan program u prostorijama DVD-a Lopar u okviru kojeg su uručena počasna priznanja obiteljima umrlih branitelja iz Lopara; za Željka Matahliju, Antona Petrinica, Ivana Škarića, Anta Piču-

ljana, Šima Urelića, Dušana Ćucića, Nedjeljka Pećarinu, Ivana Gabrića, Nedjeljka Matahliju, Željka Borića. Dodijeljene su zahvalnice i prvom predsjedniku udruge Damiru Matahliji, zapovjedniku rapske postrojbe Željku Boriću, te tadašnjem načelniku Alenu Andreškiću.

Obilježavanje pogibije Damira Tomljanovića Gavrana

17. veljače članovi udruge prisustvovali su obilježavanju 23. obljetnice pogibije Damira Tomljanovića Gavrana u Krivom Putu. Uz brojne posjetitelje, komemoraciji su nazočili izaslanik Vlade RH, ministar branitelja Tomo Medved, izaslanik Ureda predsjednice RH, general Marijan Mareković, te izaslanik ministra obrane. Polaganjem vijenaca, paljenjem svijeća, svetom misom u crkvi BDM Snježne te obilaskom spomen-sobe odana je počast Gavranu, pripadniku *Tigrova* koji je za svoju domovinu podario život.

Izlet u Petrinju i Sisak

Udruga veterana Domovinskog rata Grada Petrinje i Moto klub *Veterani Petrinja* ugostili su 18. ožujka svoje prijatelje, Udrugu veterana Domovinskog rata Lopar. Predsjednik Udruge Zlatko Iskrić pozdravio je prijatelje iz Lopara i upoznao ih s radom njihove udruge i gradom Petrinjom. Osvrnuvši se na Domovinski rat, u svom obraćanju istaknuo je velik broj poginulih i nestalih branitelja te stradalih civila, među kojima se mnogi

još uvijek vode kao nestali. Na gostoprimstvu im se zahvalio predsjednik naše Udruge Ivan Pičuljan, istaknuvši kako su se s Petrinjcima povezali još 1994. kroz Hrvatsku malonogometnu ligu. Veterani obiju udruge potom su se uputili prema spomeniku pukovnika Predraga Matanovića i suboraca na petrinjskom Senjaku. Ondje su zapalili svijeće i odali počast žrtvama Domovinskog rata, a zajedničku molitvu predvodio je

đakon Vjekoslav Uvalić.

Nakon Petrinje, posjetili smo Sisak gdje nas je dočekaao naš sumještaniin Željko Čepić, ratni zapovjednik satnije inženjerijsko pontonskog bataljuna *Dabrovi*, koji se također osvrnuo na rat i upoznao nas sa Siskom, a potom smo kraj spomenika na Kontrobi zapalili svijeće i odali počast žrtvama Domovinskog rata u Sisku.

Udruga je 12. i 13. svibnja posjetila Bleiburg te odala počast žrtvama Križnog puta na kojemu je totalitarni komunistički režim počinio masovna zlodjela ubojstva i nasilja nad pripadnicima hrvatskog naroda. Komemoracija je započela molitvom na groblju Unterloibach, odakle je potom krenula procesija prema oltarnom prostoru na Bleiburškom polju. Središnje misno slavlje, kojemu je prema procjeni austrijskih medija nazočilo više od 15.000 ljudi, predvodio je đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić. Pokrovitelj navedenog okupljanja bio je Počasni bleiburški vod. Po završetku misnog slavlja udruga je položila vijenac na spomen-obilježju žrtvama, a potom je uslijedilo druženje s ostalim sudionicima okupljanja.

Dan Općine Lopar

Povodom Dana Općine Lopar, od 8. do 10. rujna, ugostili smo osam vukovarskih branitelja, članova HVIDR-e Vukovar koji su prisustvovali i svečanoj sjednici Općinskog vijeća. Nakon dvodnevnog druženja, uslijedio je poziv vukovarskih branitelja na sudjelovanje u njihovoj Koloni sjećanja.

Obilježavanje 26. obljetnice vukovarske tragedije

17. studenog Udruga se uputila u Vukovar na obilježavanje 26. obljetnice vukovarske tragedije. U Vukovaru smo posjetili kapelicu na tzv. Kukuruznom putu, gdje smo se tradicionalno susreli s prijateljima, članovima vukovarske HVIDR-e. Nakon kraćeg druženja prisustvovali smo recitalu učenika osnovne škole iz Vukovara, nakon čega je uslijedila molitva za poginule vukovarske branitelje. Po završetku mise na spomen obilježju položili smo cvjetne aranžmane i zapalili svijeće. U večernjim satima, zajedno s brojnim Vukovarcima, okupili smo se kod Opće bolnice Vukovar u spomen na žrtvu Vukovara 1991. godine. Molitvu su predvodili mladi Vukovarci, potpomognuti pjesmama klape HRM *Sveti Juraj*. Članovi naše Udruge tradicionalno su zapalili svijeće u krugu bolnice.

Sljedeći dan obilježena je 26. obljetnica stradanja ovog Grada Heroja. Počast Vukovaru, njegovim braniteljima, kao i svim žrtvama,

Obilježavanje Dana pobjede i domovinske zahvalnosti

4. kolovoza Udruga je u suradnji s braniteljskim udrugama s područja Grada Raba organizirala tradicionalni odlazak u Gospić uoči Dana pobjede i domovinske zahvalnosti kako bi obišli mjesta ličkog ratišta. Na gradskom groblju u Gospiću položeni su vijenci uz središnji križ za sve poginule te potom i na grob svog zapovjednika Ivana Čanića Baje. Nakon toga u gospićkoj katedrali služena je misa za sve poginule branitelje. Na Ljubovu je zatim položen vijenac i zapaljene su svijeće, a na povratku kući počast je odana rapskom branitelju Slavku Deželjinu u selu

Zalužnici u kojem je poginuo, kao i skupini poginulih senjskih branitelja.

Sljedećeg dana Udruga je sudjelovala u proslavi Dana pobjede i domovinske zahvalnosti te obilježavanju 22. obljetnice VRO *Oluja*. Odavanjem počasti umrlim hrvatskim braniteljima na mjesnom groblju i svetom misom u župnoj crkvi te prigodnim druženjem u prostorijama DVD-a Lopar obilježen je ovaj značajan datum. Načelnik Josip Borić tom prigodom dodijelio je Udruzi zahvalu na suradnji i dosadašnjem radu.

odalo je oko 160.000 ljudi pristiglih iz svih dijelova Hrvatske i inozemstva. Službeni program obilježavanja vukovarskog stradanja tradicionalno je započeo u dvorištu Opće bolnice Vukovar, čemu je prisustvovao državni vrh na čelu s predsjednicom RH Kolindom Grabar-Kitarović. Kolona sjećanja krenula je od bolnice prema Memorijalnom groblju žrtava Domovinskog rata u Vukovaru, a predvodile su je članice i članovi Udruge djece poginulih i nestalih hrvatskih branitelja Domovinskog rata zajedno s pripadnicima vukovarske brigade i braniteljskim udrugama grada Vukovara. Ondje je služena misa za poginule i nestale Vukovarce, kao i za sve sudionike Domovinskog rata, a predvodio ju je kardinal Josip Bozanić. Ispred središnjeg križa položeni su vijenci i zapaljene svijeće od strane članova naše Udruge. U povratku s groblja odazvali smo se pozivu naših prijatelja iz HVIDR-e Vukovar na druženje na

Mitnici, a potom smo položili vijence i upalili svijeće na spomen obilježju na Ovčari te posjetili vukovarsku kasarnu gdje je smješten Muzej Domovinskog rata. Nakon toga posjetili smo spomen obilježje Blage Zadre na Trpinskoj cesti.

19. studenoga prisustvovali smo komemoraciji u Borovom Naselju gdje je, prema podacima vukovarskih stradalničkih udruga, na dan okupacije 19. studenog 1991. godine ubijena 51 osoba, a u toj je četvrti je tokom gotovo tri mjeseca opsade grada poginulo 176 civila i branitelja. Na komemoraciji su prigodan program izveli učenici vukovarskih osnovnih škola *Siniše Glavaševića* i *Blage Zadre*. U spomen na ubijene, poginule i nestale hrvatske branitelje i civile u Borovu Naselju, pred ostacima bivše zgrade Borovocommerca vijence su položila i svijeće zapalila brojna izaslanstva te članovi naše Udruge.

Izgradnja grba Republike Hrvatske na predjelu Sorinj - Glavičica

2017. godine Udruga je završila prvi dio radova na izgradnji grba Republike Hrvatske od prirodnog materijala. Izgradnja grba bila je u našem planu dugi niz godina. Ranijih godina zatražili smo potrebna dopuštenja za njegovu izradu na predjelu Glavičica na Sorinju te smo potom morali odlučiti gdje ga postaviti, koju veličinu izvesti te kako ga izraditi s ograničenim sredstvima. Izgradnjom grba htjeli smo pokazati naše domoljublje, slogu i snagu te korisno utrošiti naše vrijeme na uljepšavanje krajobraza. Da bismo prionuli izradi najprije smo prilagodili postojeći put kako bismo do njega mogli dovesti motorna vozila. Prilagodbu postojećeg puta izveo je naš član Dalibor Jakuc koristeći svoje strojeve. Grb je izgrađen tijekom četiri dobrovoljne akcije članova naše Udruge i gostiju. Prva radna akcija održana je 29. travnja te je, koristeći zatečeni kamen, izrađen suhozidani vanjski dio obruba grba dimenzija 1-1,80 m visine x 140 m dužine. Izradi suhozida prethodilo je pomno planiranje i postavljanje vodilica koje su označavale obrise suhozida. Nakon izgradnje suhozida iznajmljen je buldožer za definiranje unutarnjeg prostora grba.

Grb loparskih branitelja izgrađen tijekom četiri dobrovoljne akcije

U drugoj akciji ručno smo ravnali dijelove unutarnjeg prostora grba ispunjavajući ga kamenjem zatečenim u blizini te započeli ispunjavati crvena polja reciklažnim crijepom. Svako polje je dimenzije 7x7 m te ima površinu 49 m². U trećoj akciji također smo punili crvena polja reciklažnim crijepom kojeg smo nalazili na području deponija Sorinj. Posljednja akcija održana je 20. lipnja kada smo se opskrbili dostatnom količinom crijepe te zapunili sva preostala polja grba. Ovim putem zahvaljujemo svim članovima naše Udruge koji su sudjelovali u izradi grba, svim našim prijateljima koji su nam nesebično pomogli u njegovoj izradi i u dobavi recikliranog crijepe; prijevoznicima, logistici i Općini Lopar koja nas je podržala u našem naumu. Izrada grba još nije gotova jer namjeravamo navedeni prostor oplemeniti dodatnim sadržajem te ovim putem pozivamo sve članove Udruge i sumještane da nam predlože svoje ideje.

Izgradnjom grba branitelji su htjeli iskazati domoljublje, slogu i snagu te korisno utrošiti vrijeme na uljepšavanje krajobraza

Osim navedenih aktivnosti, Udruga veterana Domovinskog rata Lopar zalaže se za primjereno obilježavanje državnih blagdana: Dana državnosti, Dana neovisnosti i blagdan Svi Sveti. To činimo postavljanjem cvjetnih aranžmana i paljenjem svijeća na centralnom križu na mjesnom groblju te na grobovima umrlih hrvatskih branitelja iz Lopara, kao i organizacijom prigodnih druženja.

Suradujemo sa svim braniteljskim udrugama na otoku Rabu te sa svim udrugama u Općini Lopar. Također, sudjelujemo u svim akcijama organiziranim od strane Općine ili Turističke zajednice Općine Lopar. Zalažemo se, zajedno s Općinom Lopar, za rješavanje elementarnih problema za socijalno potrebite članove Udruge. U mjesecu ožujku na području otoka Raba sudjelovali smo, s Crvenim križem i braniteljskim udrugama iz Raba, u humanitarnoj akciji *Vukovar živi 365 dana* te smo tom prigodom prikupljali pomoć u hrani i higijenskim potrebštinama za najpotrebitije u Vukovaru.

Čast je staviti klobuk, obučići kamižot, zatancat tanac

KUD SAN MARINO

Tekst i fotografije:
Grozdana Marušić, članica Udruge

2017. godina bila je burna kao i uvijek... svečano objavljujemo da polako rastemo! Ova naša djeca postaju ponosni Loparani. Privilegija, hrabrost i čast je staviti klobuk, obući kamižot, zatancat tanac... Možda nije naj, naj... ali godine pred nama su da učimo. Počeli smo s maškaranim zabavama, okupili sve malo i zamaškarano. Ponosno smo učestvovali na Riječkom karnevalu, sve je više malih maškarov na Feštu, brojimo one s klobucima i kamižotima, iako pozdravljamo svaku masku.

Brojimo one s klobucima i kamižotima, iako pozdravljamo svaku masku (foto: D. Šanić)

Ne propušta se nastup za Malu Gospu

Nakon karnevala i Mesopusta jedva smo dočekali uskršnji nastup. Svatko zanijem kad ih vidi onako „skockane“ na misi. Pa i onda kad zaborave bičve i dok se sudaraju u tancu, sve im oprostimo.

Onda nam dođe i ljeto te nastupamo u Turističkom naselju San Marino. Počaste nas ko na piru, a mi to odradimo kao da smo na Plesu sa zvijezdama. Na Loparskoj noći, uz sve frite, med i slastice, najsladi smo dio.

Zatim slijedi kruna godine, Mala Gospa, taj dan djeca nemaju obvezan nastup... nastupa onaj tko time želi uveličati taj dan... no sva su djeca nastupala taj dan! Ne propušta se nešto što je istinsko loparsko!

Kad smo posložili mozaik događanja krenuli smo s redovitim vježbama. Svjesni smo da nije savršeno, ali zato se trudimo i volimo to što radimo. Djeca su uporna i redovito vježbaju, iako nam je zbog raznih aktivnosti, teško uskladiti obveze i termine. No, uporni smo jer nam je važno da djeca znaju odakle potječu. Ovo mjesto ima svoj govor koji ponovno učimo, svoj tanac, svoju masku, svoje običaje, pa bilo to i tiranje latin za Staru godinu...

Drago nam je da roditelji naših polaznika razumiju vrijednost aktivnosti koje provodimo i podupiru nas u našim nastojanjima. Ne zaboravimo koliko smo jedinstveni i njegujemo to! Možda su nekome te vrijednosti u današnjem svijetu banalne, ali nama nisu! Jeste li sigurni da znate što je to matrun, fuba, rilica? Ako ste zaboravili, pitajte našu djecu... ona znaju.

Hvala svim Loparanima koji su zajedno s nama spašavali loparske riječi od zaborava. Slobodno nastavite oživljavati taj govor i dalje. Ostvarili smo komunikaciju između malih i velikih, oni istražuju i uče...

Mogli bismo poč za Križima, Uskrs, ljeto... puno riječi za oživjeti... Vjerovali ili ne, jedva čekamo!

Nakon svih službenih zadataka zaslužili smo izlet u Biograd i posjet Splitu. U Biogradu, prilikom posjeta zabavnom parku Mirnovac, adrenalin smo mogli osjetiti u zraku. A da zadovoljimo i dušu, sljedeći dan posjetili smo Bili Grad, Split. Poljud nam je bio vrhunac! Nažalost, zbog života na otoku, na brzinu smo prošetali splitskim ulicama, zaželjeli želju čvrsto držeći palac Grgura Ninskog te krenuli kući. U pauzi smo imali vremena i zatancat u Karlobagu.

Zaslužni izlet vrijednog folklor

U Splitu smo zaželjeli želju čvrsto držeći palac Grgura Ninskog

Tekst i fotografije: Ljerka Marjanac, predsjednica Udruge

Događanja i novosti iz Geoparka

U Geoparku na najljepšem otoku mnoga su popularno-znanstvena događanja, no koliko su zapažena i posjećena prosudite sami. Možda vas ovaj kratki povratak u 2017. godinu potakne da u 2018. godini budete uživo na mjestu zbivanja jer su *Festival znanosti* i *Rapska noć istraživača* već postale tradicionalne manifestacije u okviru aktivnosti u Geoparku otok Rab.

Festival znanosti

Manifestacija *Festival znanosti*, koja je prvi put održana samo u Zagrebu prije šesnaest godina, održava se sedam godina i na Rabu. Hrvatska udruga za promicanje i zaštitu geološke baštine ProGEO-Hrvatska suorganizator je *Festivala znanosti* već više od deset godina, a organizator je dvodnevnog programa Festivala na otoku Rabu u suradnji s Pučkim otvorenim učili-

štem Rab od 2010. i Centrom za kulturu Lopar od 2014. godine.

U Zagrebu je 2017. godine održan već petnaesti Festival, a na Rabu sedmi. Program je redovito prilagođen svim uzrastima i zabavan te uvijek ima nešto za najmanje, nešto za školarce, pa i za one odrasle željne novih znanja. Aktivnosti „uradi sam“ posebno su privlačne školarcima, ali često i njihovim roditeljima te zajednički postaju

geodetektivi i istraživači. U sklopu programa redovita je i šetnja Geoparkom uz stručno vodstvo. Ljepota prirode, priča o geologiji, stijenama i fosilima, geološkim procesima, poveznicama geološke i kulturne baštine svake godine opčinja sve koji se pridruže, kako male tako i velike. Domaći na otoku često otkrivaju ljepote i zanimljivosti koje u svojoj često užurbanoj svakodnevici ne uočavaju.

Rapska noć istraživača

Druga značajna manifestacija je *Noć istraživača*. Udruga ProGEO-Hrvatska prva je u Hrvatskoj organizirala *Europsku noć istraživača* 2010. godine financijskim sredstvima europskog fonda *Marie Curie* te zatim ponovno 2011. u nekoliko gradova u Hrvatskoj, među kojima je bio i grad Rab. Naredne 2012. godine *Europska noć istraživača* na Rabu postala je *Rapska noć istraživača* koju svake godine organizira udruga ProGEO-Hrvatska u suradnji s Pučkim otvorenim učilištem Rab od 2010. i Centrom za kulturu Lopar od 2014. godine.

Prvi puta je 2017. godine nositelj popularno-znanstvenog programa *Rapske noći istraživača* pod nazivom *Geo-arheo-ornito* bio Zavod za paleontologiju i geologiju kvartara Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a organiziran je u suradnji s Pučkim otvorenim učilištem Rab, Centrom za kulturu Lopar te udrugama ProGEO-Hrvatska i BIOM iz Zagreba. Program je izveden uz financijsku potporu Zaklade Hrvatske akademije, Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara, Pučkog otvorenog učilišta Rab i Centra za kulturu Lopar, dok je uprava Valamara

omogućila besplatno korištenje dvorane u TN *San Marino* za dio programa u Loparu. U sklopu programa predavanja su održali znanstvenici i istraživači dr. sc. Jadranka Mauch Lenardić i dr. sc. Ljerka Marjanac iz Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara HAZU, dr. sc. Jelena Kralj iz Zavoda

za ornitologiju HAZU, prof. dr. sc. Tihomir Marjanac iz Geološkog odsjeka PMF-a Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Ivor Karavanić iz Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilište u Zagrebu i Odsjeka za antropologiju Sveučilišta Wyoming u S.A.D.-u.

U prvom dijelu programa održanom u Loparu priča o artefaktima profesora Karavanića imala je veliku pozornost učenika Područne škole Lopar, a potom je pravo otkriće bila radionica o kamenom oruđu i kako se izrađuje. Mali istraživači sami su se okušali u izradi kamenog oruđa, a naučili su i da su artefakti kulturna baština koju treba vrednovati i čuvati.

Ivor Karavanić govori o artefaktima

Ivor Karavanić tumači izradu kamenog oruđa

Učenci područne škole Lopar na radionici o izradi kamenog oruđa

Drugi dio programa održan je u Infocentru Geoparka Rab u Rabu, gdje su uz Anu Mariju Tomšu, mali geodetektivi bili učenici iz Područne škole Supetarska Draga. Posjetitelji su kroz predavanje Jadranke Mauch Lenardić upoznali fosilne nalaze različitih životinja koje su u kvartaru (geološko razdoblje do prije 2.6 milijuna godina do danas) živjele na području Hrvatske i Raba te kroz prigodnu izložbu vidjeli fosilne ostatke iz zbirke Zavoda za paleontologiju kvartara HAZU. Kako je u tom razdoblju izgledao otok Rab te ima li tragova oledbi i na Rabu ispričala je Ljerka Marjanac.

Učimo o pticama s Jelenom Kralj

Pratila je grupu neko vrijeme, kao da je znala da su s nama ornitolozi

S pticama otoka Raba upoznala je posjetitelje Jelena Kralj, a za što sve ptice koriste noge naučili smo od Jelene narednog dana tijekom znanstvene šetnje Geoparkom. Koji oblik kljuna ptica najbolje odgovara određenom načinu hranjenja pokazala nam je Iva Šošarić iz udruge BIOM kroz vrlo zabavnu radionicu. Program *Rapske noći istraživača* završio je tradicionalnom znanstvenom šetnjom. Kroz Geološki vrt Lopar grupu je vodio Tihomir Marjanac. Ovaj put na terenu su bili i ornitolozi Jelena Kralj i Iva Šošarić pa su oči bile malo na kamenu i fosilima, a malo uprte u krošnje i nebo prema pticama.

OSTALE NOVOSTI

U loparskom dijelu Geoparka Rab zamijenjene su tijekom lipnja i srpnja sve dotrajale i oštećene opisne table na poučnim geološkim stazama. Izradu i postavljanje novih tabli financirala je Turistička zajednica Općine Lopar, a izvođač je bila udruga ProGEO-Hrvatska.

Donacijom Općine Lopar realiziran je projekt Mobilni infocentar Geoparka Rab koji se sastoji od deset pull-up panoa s popularno-znanstvenim sadržajem o geologiji otoka Raba i geološkim zanimljivostima Lopara. Panoi će biti postavljeni na posjećenim mjestima kako bi se javnost što bolje upoznala s Geoparkom.

Mobilni infocentar: panoi prvi put postavljeni prigodom *Rapske noći istraživača*

Tekst i fotografije: Ivo Olip, član Društva

Planinari, inicijatori projekta *Jedan otok - jedna staza*

Planinarsko društvo *Kamenjak* okuplja otočne ljubitelje prirode i jedna je od najmasovnijih i najaktivnijih udruga na otoku Rabu. Pored brige za zdrav život i poticanja na suživot ljudi s prirodom, aktivno sudjeluje na nekim projektima koji bi trebali obogatiti turističku ponudu otoka Raba.

Projekt *Jedan otok - jedna staza*

Pretpostavke projekta *Jedan otok - jedna staza* temelje se na potražnji operatera, odnosno populacije koja traga za nečim više od tri mjeseca sunca i mora. Polazeći od toga obavljene su informativne pripreme na kojima je zaključeno da je otok Rab idealna destinacija za pješaćenje koja ima sve uvijete za stvaranje imidža centra za pješaćenje, suživot s prirodom i zdrav život. Zaključak se temelji na bogatstvu i netaknutosti biljnog pokrova, geološkoj i botaničkoj raznolikosti, ugodnim klimatskim uvjetima, mnogim postojećim i dijelom zapuštenim stazama i putovima, smještaju u sigurnom srednjoevropskom prostoru te blizini populacijskih centara, reljefnoj razvedenosti otoka i blizini atraktivnih lokacija na otocima i

kopnu, sve jačem razvoju malih poljoprivrednih gospodarstva - osnovnih kamenčića u mozaiku.

Planinarsko društvo *Kamenjak* koje objedinjuje prirodnjake obje otočne jedinice lokalne samouprave već neko vrijeme aktivno djeluje na temeljima toga projekta. Počeli smo s obnavljanjem i čišćenjem staza. Veliki odjek imale su akcije na urušenoj i devastiranoj Premužičevoj stazi u Kamporu. S lovcima smo čistili stazu na Vrsima iznad Mundanija. U Barbatu smo obnavljali *karalu* od tzv. Ipsilona do Pantunje i dalje. Markirali smo i obnovili Rapsku transversalu od Mišnjaka do Lopara s više poprečnih staza od zaseoka prema Tinjaroši.

U Loparu smo čistili neke od staza prema uvalama, postavili signalizaciju te počeli radove na poučnoj stazi Ciganka - Siće. Na Frugi smo imali radionicu za školarce na temu obrade kamena i zidanja *mocira*. Aktivno sudjelujemo u projektu rapskog Geoparka. I najnovije, u tijeku je akcija spajanja i obnavljanja našeg kulturno - povijesnog blaga, Premužičeve staze na potezu Fruga - Mundanije, koja bi u konačnici trebala spojiti Lopar s Grpama, odnosno s barbatskim Ipsilonom. Treba naglasiti da su obje jedinice lokalne samouprave stale iza nas i naših akcija. To daje poticaj ljudima, koji se rado odazivaju na radne akcije, činiti dobro za društvo i sebe.

Ciljevi projekta *Jedan otok – jedna staza* u osnovi su evidentiranje i obnavljanje povijesnih putova i staza, revitalizacija zaleđa, vraćanje prirodi, plasman domaćih proizvoda i znanja. Prema procjeni otok Rab bi trebao ponuditi barem 150 km atraktivnih pješačkih staza i putova.

Samo dužina Premužićevih staza, s dionicama koje spajamo, iznosi oko 20 kilometara, a Rapska transverzala duga je oko 30 kilometara. Veliki kompleks su i putovi koji vode između starih zaseoka, među kojima mnogi imaju i svoju katastarski broj. Slijede pastirske staze prema dolcima i davno napuštenim pašnjacima te turističke staze kojima se kupaci kreću prema obali i staze uz obalu. Za pješaćenje se mogu koristiti i šumski putovi, putovi na trasi električne energije, vodovoda. Ima i virtualnih staza; to su staze na kojima trase nema, već se kreće prema promotivnom materijalu od točke do točke, kao Geopark i planirana transverzala Botana.

Posljednje, ali izuzetno značajne su tematske staze. To su staze uz koje možemo vidjeti i osjetiti pojedine djelatnosti i značajke. Primjer; Etno-staza koja vodi uz stare kuće, kamenice, *mošune*, mostiće. Vinska cesta objedinjuje proizvođače vina i ugostitelje. Medarska staza ide od medara do medara uz kušnju i kupovinu proizvoda te razgledavanje. Mogu biti staze od lokve do lokve, od ruševne kapelice do druge ruševne kapelice, arhitekturne ceste, slikarske, povijesne...

Planinarsko društvo *Kamenjak* trenutno radi na dvije tematske staze. Prva je Premužićeva staza. Cilj nam je evidentirati, obnoviti i promovirati sve staze koje je Ante Premužić sa suradnicima izgradio na otoku u razdoblju od 1931. – 1937. godine. Uz to bi se napravilo i spomen obilježje, a kako su Premužićeve staze širom poznate, namjera nam je organizirati tradicionalne susrete u spomen Anti Premužiću na Rabu.

Druga staza je poučna staza Ciganka – Siće u dužini od 4,5 kilometara, koja povezuje povijesne, arheološke, geološke i botaničke značajke toga dijela Lopara. Predviđeno je 25 info-panoa, ulazni plato sa stalcima za info-materijale, stolovi i klupe na odmorštima, koševi za smeće i putokazi.

Uz projekt se nadovezuju i izleti po otoku koje organizira Društvo kako bi se mlade upoznao s davno narušenim stazama. Tu treba spomenuti i razgovore s ljudima jer dosta tradicionalnih putova prolazi kroz privatno vlasništvo, odnosno preko denacionaliziranih čestica.

Za kraj, treba priznati da je za dobrobit društva potrebno samo malo volje, vremena i spoznaje te da jedino sami sebi možemo „odrezati bolji komad kruha“!

Piše: Berislav Dumić, član Društva

Geomantijska studija Raba i Lopara kao jedinstvene cjeline

Geomantija je holistička disciplina koja proučava sveobuhvatnu višeslojnu energiju prostora. Osim analize konfiguracije terena, postojeće arhitektonske i zelene strukture u analizu se uključuje i izvorna višedimenzionalna struktura okoliša s duhovnim i arhetipskim pristupom. Polazište je da je Zemlja živi organizam, a čovjek samo, istina, vrlo bitni dio njega. Kao ponovno otkrivena disciplina, geomantija proučava prirodu kroz cjelovitu ekologiju, odnosno cjeloviti biotop uključujući energetske auru. Dakle, prostor je višeslojan i pored geografske forme i biološke sfere uključuje i eterično duhovno tkivo sastavljeno od energetske polja, protoka i centara.

Baš kao i čovjek, tijelo krajolika sadrži svoje energetske organe koji su osnovni konstruktivni dijelovi anatomije životnih sistema prostora kojeg ispunjavaju energetska polja, tokovi i točke koje nazivamo meridijani i čakre. Suvremeni način života, ubrzan i stresan, prebrzo troši ljudski organizam koji vapi za brzom regeneracijom. Opće je poznato da se taj proces obnove najbrže događa odlaskom i kretanjem u prirodnom okruženju. Naravno, i do sada smo bili svjesni ljepota okoliša našeg otoka i njegovih vrednota prirodnog ambijenta, no potrebno je bilo dodatno potvrditi navedeno kroz stručnu i sveobuhvatnu analizu prostora. To je napravljeno angažmanom slovenskog Instituta *Anima Mundi* pod vodstvom g. Robija Lavina, profesionalnog istraživača geomanta s više od 20 godina iskustva u tome poslu, i gđe. Karin Lavin, prirodoslovkinje, povjesničarke umjetnosti i akademske slikarice. Ova studija, po kazivanju samog autora, uvodi novi smjer i jedan drugačiji, moderni aspekt implementacije okruženja svih markantnih potencijala prirode. Projekt svojom istragom okoliša i prepoznatim vitalno-energetskim potencijalima krajolika Raba, koje obavezno treba uključiti u složeni turistički proizvod i hitno ga promovirati na sve zahtjevnijem tržištu, daje jednu novu dimenziju ponudi namijenjenoj široj turističkoj klijenteli i vrlo je izgledan smjer za turizam 365 dana u godini. Autor navodi, a to je i moje duboko uvjerenje, da

kroz geomantijski tj. zeleni turizam otok Rab ima realne mogućnosti da kao prvi primjer u široj regiji, na probirljivom turističkom tržištu, između ostalog ponudi i jedan potpuno novi proizvod. Isti bi trebao postati originalan i snažan motiv dolaska i razlog više pri odabiru odmorišne destinacije. Iscjeliteljska moć našeg Raba i njegovog prirodnog okruženja dokazana je i precizirana *Geomantijskom studijom*. Ova analiza iznimna je stručna podloga za dodatno brendiranje našeg otoka i dobar smjer prepoznavanja destinacije za više ciljanih skupina. Studija dodatno prepoznaje i nudi smjernice za izbjegavanje negativnih utjecaja na okoliš. Konačno, prelazak na zeleni tj. održivi turizam globalni je trend, a nama je posljednji trenutak da savjesnije nego do sada upravljamo ovim bogom danim prostorom. *Geomantijska studija* je dobar temelj za sveukupni napredak. Ista, osim energetske analize prostora i njegovih lječilišnih punktova, ukazuje i na probleme i zahvate u

prostoru koji dugoročno nisu dobri te nudi rješenja za novi pristup poboljšanju energetske tokova uz pomoć litopunkcije (akupunktura zemlje) radi samozlječenja narušenog prostornog energetske sklada. Uvažavanje predloženih smjernica za razvoj geomantijskog tj. zelenog i nadasve održivog turizma u skladu je s planetarnim imperativom i novi standard ekološkog zdravlja. Geomantijska analiza kroz holistički pristup nudi sveobuhvatni smjer ka kvalitetnijem i zdravijem življenju, a podrazumijeva sukreaciju sklada između čovjeka i okoline jer uključuje aktivno osvježavanje i vrednovanje prirodne baštine, a nudi i najučinkovitije mjere smanjenja negativnih utjecaja, poglavito turizma na okoliš.

Zahvaljujem turističkim zajednicama Raba i Lopara koje su prepoznale važnost *Geomantijske studije* i relativno skromnim sredstvima pripomogle pokretanju ovog vrlo značajnog projekata.

Loparski maškari iz godine u godinu plijene pažnju svojim atraktivnim maskama

U neposrednoj blizini arheoloških lokaliteta učenici PŠ Lopar upoznati su s ulogom arheologa u sklopu projekta *Čudotvornica na putu*

Slanjem poruka u boci povodom Svjetskog dana svjesnosti o autizmu polaznici Dječjeg vrtića skrenuli su pažnju na ovaj poremećaj

Polaznici Dječjeg vrtića modnom revijom predstavili su nam kolekciju proljeće – ljeto 2017.

FOTOREPORTAŽA

Gošće 11. *Loparske noći* (foto: H. Hodak)

Vranjička klapa Tamarin po prvi je put gostovala na tradicionalnoj Smotri klapa *Posle kampanela* i oduševila brojnu publiku

Stotinjak znatiželjnika okušalo su se u oblikovanju gline tradicionalnim lončarskim kolom na radionici Centra za kulturu Lopar na *Rabskoj fjeri*

U okviru programa obilježavanja Male Gospe po prvi je put gostovao KUD *Lipa* iz Sinca

Tradicionalnu pučku feštu u šatoru povodom Male Gospe ove je godine začinio nastup klape Rišpet

Rapska noć istraživača prilika je za bolje upoznavanje svog otoka

Prigodan program povodom blagdana sv. Nikole

Program Logopedski tretman predškolske i školske djece Općine Lopar

Program *Logopedski tretman predškolske i školske djece Općine Lopar* Nastavni Zavod za javno zdravstvo PGŽ, Ispostava Rab, kontinuirano provodi već četvrtu godinu zaredom uz potporu Općine Lopar. Osnovni cilj provođenja programa bio je analizom postojeće situacije osigurati dostupnost i kontinuitet provedbe logopedске dijagnostike i terapije za predškolsku i školsku djecu u Loparu. Provedene programske aktivnosti obuhvatile su logopedski rad i to individualno sa svakim djetetom, u direktnom radu. Tome prethodi stručna procjena logopeda kojom se utvrđuju zdravstvene poteškoće i ukazuje na potrebe za istim.

Program se provodio u prostoru Osnovne škole *Ivana Rabljanina Rab* u Loparu u organizaciji i uz stručnu pomoć školske medicine Nastavnog ZZJZ, Ispostave Rab. Stručna pomoć logopeda bila je na raspo-

laganju i učiteljima, stručnim suradnicima te roditeljima kojima su dani naputci o pravilnom radu s djecom s jezičnim teškoćama.

Veliko nam je zadovoljstvo što Općina Lopar daje potporu i prepoznaje važnost ove problematike te time pomaže u rješavanju potreba djece s govorno-jezičnim teškoćama na našem području i pokazuje spremnost da i nadalje prepoznaje istu, čime se osigurava daljnji kontinuitet i dostupnost logopedске skrbi u Loparu.

Rad s djecom s govorno-jezičnim teškoćama je zahtjevan, dugotrajan i neophodan za uspješnije sazrijevanje na govorno-jezičnom području, a broj potrebite djece je i dalje veći od mogućeg obuhvata. Poznato je da su teškoće u čitanju i pisanju kod djece gotovo uvijek povezane s nekim drugim govornim poremećajem. Stoga je važno što ranije organizirati vježbe za stimulaciju razvoja onih sposobnosti djeteta za koje se već tijekom dijagnostičkog postupka ustanovilo da su slabije razvijene i koje bi eventualno mogle otežati normalno usvajanje vještine čitanja i pisanja.

Pregledi i edukacije za rano otkrivanje melanoma u Loparu

Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ u suradnji s KBC-om Rijeka, uz potporu Općine Lopar, provodi već treću godinu zaredom preventivni javno-zdravstveni Program pregleda i edukacija za rano otkrivanje melanoma.

Program je prepoznat uz veliki interes i odaziv mještana Lopara te je i ove godine dr. Gordan Lakoš, spec. dermatovenerolog obavio preglede madeža dermatoskopom uz individualne savjete, s ciljem rane prevencije i otkrivanja promjena na madežima te ranog otkrivanje melanoma kako bi se omogućilo što uspješnije liječenje i povećale šanse za preživljavanjem. Nakon obavljenog pregleda, svi pacijenti dobili su zdravstveni savjet i pisani liječnički nalaz. Analizom do sada obrađenih podataka kod 7,5 % osoba nađeni su sumnjivi

madeži te su upućeni na uklanjanje istih, dok je njih 7,5 % upućeno na daljnju kontrolu madeža jednom godišnje, što ukazuje na dobre rezultate preventivnih pregleda i važnost kontinuiranog provođenja istih.

Veliki odaziv stanovnika Lopara na ovu preventivnu javnozdravstvenu akciju još jednom dokazuje potrebu i senzibilizaciju mještana za dostupnost ovakve kontinuirane preventivne javnozdravstvene skrbi. Svrha provedenog zdravstvenog prosvjećivanja naglasiti je opasnosti nepromišljenog izlaganja suncu i štetne posljedice UV-zraka na zdravlje te upoznati javnost s pravilnim načinima zaštite od UV- zraka i važnosti samopregleda madeža.

Zlatno doba života - gerontološke radionice i edukacija o pružanju prve pomoći

Nastavni za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, uz potporu Općine Lopar, i ove je godine proveo javnozdravstvene aktivnosti povodom Svjetskog dana srca i Međunarodnog dana starijih osoba te edukacije na temu *Zlatno doba života - gerontološke radionice i edukacija o pružanju prve pomoći*. Preventivna zdravstvena djelatnost s ciljem sprečavanja nastanka bolesti ima posebno značenje i odlučujuću ulogu u očuvanju funkcionalne sposobnosti i poboljšanju zdravlja starijeg čovjeka, sprečavanju bolesti i osiguranju kvalitete života i aktivnog starenja. Kontinuirane, preventivne javno-zdravstvene aktivnosti imaju za cilj: promociju aktivnog, zdravog, produktivnog starenja, mjere primarne, sekundarne, tercijarne prevencije, očuvanje funkcionalne sposobnosti starijih, unapređenje pozitivnog zdravstvenog ponašanja starijeg čovjeka, prevenciju rizičnih čimbenika u nastanku bolesti i ozljeda, zadržavanje starijeg čovjeka što je duže moguće u njegovom prebivalištu lokalne zajednice u kojoj živi uz vlastitu obitelj. Svi polaznici su time stekli potrebnu

edukaciju o pružanju prve pomoći po najnovijim smjernicama za reanimaciju Europskog vijeća za reanimatologiju.

Legionela – skriveni stanovnik vodenih sustava

Početak nove kalendarske godine počinju i pripreme za novu turističku sezonu. Osim redovnih priprema apartmana potrebno je obratiti pozornost na preventivne mjere za smanjenje rizika od legionarske bolesti. U zadnje vrijeme legionela dobiva sve više medijskog prostora iz razloga što se konkretni i stvarni slučajevi događaju u našem okruženju, po cijeloj Europi, a i u svijetu.

Legionelle su u prirodi široko rasprostranjene. Nalaze se u vodi i vlažnome tlu. Također, često su prisutne u vodoopskrbnim sustavima – vodovodima, uređajima za hlađenje, zagrijavanje i isparavanje vode ili ovlaživanje zraka. Kada se stvore povoljni uvjeti, one se u tim sustavima namnože te takav vodeni aerosol postaje infektivan za ljude.

Legionarska bolest ili legioneloza je težak oblik upale pluća ili infekcije pluća. Uzorkovana je bakterijama iz roda *legionella*. *Legionelle* se prenose zrakom, odnosno udisanjem kontaminiranog vodenog aerosola.

Ako je u objektu ili dijelovima objekta (posebno sezonskog tipa rada) zbog duljeg nekorištenja voda stajala (osobito topla voda), prije daljnje uporabe potrebno je redovito provoditi **preventivne mjere u cilju smanjenja rizika od legionarske bolesti**;

1. Isprazniti talog iz bojlera i spremnika u sustavu potrošne tople vode i vode za piće, oprati i dezinficirati stijenke spremnika i napuniti ih svježom vodom. Ako su spremnici bili ispraznjeni u vrijeme kad objekt nije radio, potrebno ih je iznutra oprati i dezinficirati prije punjenja vodom.
2. Očistiti od taloga i kamenca mrežice na slavinama i rozete tuševa.
3. Isprati čitav sustav tople i hladne vode tako da na svim slavinama i tuševima teče bistra voda najmanje 5 minuta.
4. Nakon ispiranja sustava za toplu i za hladnu vodu, treba zagrijati toplu vodu u spremniku (bojleru) radi

pasterizacije sustava. Poželjno je postići visoku temperaturu od 70 do 90 °C. Ukoliko sustav za toplu vodu ne može postići tako visoku temperaturu tada nastojati postići temperaturu najmanje iznad 65 °C i održavati je tako povišenu kroz 4 sata. Vruću vodu treba propustiti kroz slavine i tuševe tako da na svim slavinama i tuševima najmanje 1 minutu teče vruća voda temperature iznad 60 °C, po mogućnosti iznad 65 °C. Nakon toga se temperature mogu sniziti, ali ne ispod 50 °C (mjereno na slavinama).

5. Za sigurnost gostiju temperatura tople vode, mjereno na slavinama, ne smije pasti ispod 50 °C u toku čitavog rada apartmana / hotela / kampa / marine.
6. Temperatura hladne vode na slavinama, nakon ispiranja, ne bi smjela prelaziti 20°C u toku čitavog rada hotela / kampa / marine / apartmana.

Bazeni (jacuzzi, spa bazeni, whirlpool)

1. Ispustiti vodu iz čitavog sustava.
2. Mehanički očistiti spremnike i bazen te dezinficirati bazen.
3. Isprati čistom vodom.
4. Provoditi trajnu dezinfekciju bazena (2-3 mg/L slobodnog rezidualnog klora) uz redovitu kontrolu razine slobodnog rezidualnog klora (SRK) i pH tri puta dnevno ako nema automatske regulacije SRK i pH.
5. Potrebno je dnevno izmjenjivati najmanje polovicu ukupne vode bazena, a postupke pod točkama 1. – 3. ponavljati jednom tjedno. Odgovorna osoba treba voditi pisanu evidenciju o provedbi ovih mjera i zabilježenim vrijednostima SRK i pH.
6. Minimalno jedanput mjesečno dati uzorak bazenske vode na analizu.

Za sve stručne konzultacije i pomoć možete se obratiti djelatnicima Nastavnog zavoda za javno zdravstvo PGŽ, Ispostave Rab.

Pišu: **Tonka Kavran, Centar za kulturu Lopar**
Marin Mušćo, Turistička zajednica Općine Lopar

Da postoji nasušna potreba i da su sadržaji namijenjeni lokalnom stanovništvu izuzetno važni mogli smo se osvjedočiti tokom protekle godine koja je obilježena nizom kulturnih sadržaja namijenjenih upravo njima! Naime, uz već uspostavljene veće manifestacije poput *Festivala skulpture u pijesku, Festivala*

sambe i Loparske noći koje su osmišljene prvenstveno s ciljem obogaćivanja turističke ponude kulturno-zabavnim sadržajima, tijekom 2017. godine organiziran je niz programa kojima samo nastojali obogatiti društveni i kulturni život zajednice. S ciljem razvoja publike, većina sadržaja bila je namijenjena djeci i,

općenito, mlađoj populaciji, no za sve dobne skupine među ponuđenim programima našlo se ponešto te u nastavku slijedi pregled prošlogodišnjih aktivnosti, pretežito onih u organizaciji Centra za kulturu Lopar i Turističke zajednice Općine Lopar.

NE ZABORAVITE SVOJE OBIČAJE!

Predavanje Anđela Brne ususret Noći muzeja

Da bismo znali cijeniti tuđe kulture i običaje najprije moramo poznavati i cijeniti vlastite. Na to nas je na samom početku godine podsjetio g. **Anđelo Brna**, vrstan svirač miha te veliki zaljubljenik i poznavatelj nematerijalne kulturne baštine otoka Raba koji je 25. siječnja, ususret *Noći muzeja*, održao izuzetno zanimljivo predavanje *Folklorno-tradicijski običaji otoka Raba*, popraćeno projekcijom sjajnog filma *Da se ne zaboravi* autora Sanjina Badurine. Tema prošlogodišnje *Noći muzeja* bila je glazba, odnosno prezentacija i popularizacija glazbene baštine i njene muzealizacije te je naglasak Brnina predavanja bio na izuzetno vrijednoj i zanimljivoj folklornoj baštini otoka Raba koja je, nažalost, još uvijek nedovoljno istražena. G. Brna prvenstveno je govorio o narodnoj nošnji, plesovima i pjesmama karakterističnima za naš otok, kao i o utjecajima i okolnostima pod kojima su usvojeni te o njihovu postupnom razvoju kroz vrijeme. Velik dio onoga o čemu je gospodin Brna govorio mogli smo nakon toga vidjeti i čuti u sjajnom filmu *Da se ne zaboravi* koji, kako je navedeno na samom početku, FS Udruge umirovljenika otoka Raba poklanja budućim naraštajima s porukom: „Ne zaboravite svoje običaje!“

Anđelo Brna, vrstan svirač miha te veliki zaljubljenik i poznavatelj nematerijalne kulturne baštine otoka Raba

Škola miha

Da ne zaboravimo svoje običaje, Centar za kulturu Lopar pokrenuo je 2016. godine *Školu miha* koja je, nakon zimskih praznika, u siječnju 2017. nastavila s radom pod vodstvom Bruna Škarića, posljednjeg aktivnog svirača *miha* u Loparu. Poduku je pohađalo 10 polaznika, a sredstvima Ministarstva kulture RH i Općine Lopar u protekloj godini kupljena su četiri nova instrumenta te će biti mogućnosti i za upis novih.

Naglasak Brnina predavanja bio je na izuzetno vrijednoj i zanimljivoj folklornoj baštini otoka Raba koja je, nažalost, još uvijek nedovoljno istražena.

Loparski maškari na putu ka upisu na Listu nematerijalne kulturne baštine RH

VREMEPLOV
DOGAĐANJA

U duhu tradicije i običaja protekla je i čitava veljača! Jedna od prepoznatljivosti Lopara svakako je tradicija maškaranja, a prošlogodišnji karneval, kako to već stoljećima običava, protekao je upravo u znaku tradicijskih maškara! Uz maškarane zabave za djecu i odrasle te suđenje Luli Peguli, program je obuhvaćao druženja uz domaću pjesmu, radionicu izrade tradicionalnih loparskih maski, organizirane polaske na Dječju karnevalsku povorku i međunarodni Riječki karneval te, shodno tradiciji, obilasku kućanstava na tzv. Feštu i Mesopust.

Tradicionalno podizanje zastave na Mućelu i Melu

Kao posebnu zanimljivost iz bogatog programa možemo istaknuti da je na Mesopust loparske maškare pratila ravnateljica Etno-grafskog muzeja Istre, dr. sc. Lidija Nikočević, stručna suradnica Ministarstva kulture RH u predmetu upisa loparskih maškara na Listu nematerijalne kulturne baštine RH koji je pokrenut na inicijativu Centra za kulturu Lopar, Turističke zajednice Općine Lopar i Općine Lopar.

Obilasci kućanstava u pratnji dr. sc. L. Nikočević

Loparski mališani predstavili svoj vrtić, mjesto i otok na Mićem domaćem festivalu

Dječji vrtić Pahuljica prepoznao je važnost njegovanja folklorno tradicijskih običaja od malih nogu te su polaznici loparskog odjeljenja u travnju predstavili svoj vrtić, mjesto i otok na 3. Mićem domaćem festivalu u Matuljima! Na Festivalu je sudjelovalo desetak dječjih vrtića iz svih krajeva Hrvatske koji su prezentirali tradicijsku baštinu svojega kraja. Izvedbom tradicionalnog loparskog napjeva i plesa oduševili su brojnu publiku te prezentirali dio aktivnosti usmjerenih njegovanju loparske besede i, općenito, lokalne tradicije i običaja koje se, pod vodstvom iznimno kreativnih i vrijednih teta Snježane Balen i Katje Šanić, provode posljednjih godina u njihovom vrtiću. Nastup loparskih mališana na mihu je pratio Bruno Škarić, član Kulturno-umjetničkog društva San Marino, čiji su ostali članovi također uložili određeno vrijeme i trud kako bi pomogli u

pripremi ovog nastupa. Odlazak na Mići domaći festival finansijski su poduprli Općina Lopar, Turistička zajednica Općine Lopar i Centar za kulturu Lopar.

Zapaženi nastup loparskih mališana na 3. Mićem domaćem festivalu (foto: D. Šanić)

Veliko otočno slavlje povodom blagdana Male Gospe

Blagdan Male Gospe oduvijek je bio mnogo više od same vjerske svečanosti, to je prilika za posjećivanje, okupljanje i druženje. Uz misna slavlja, polaganje vijenaca na mjesnom groblju te svečanu sjednicu Općinskog vijeća povodom Dana Općine Lopar i koncert Jose Butorca, u okviru višednevnog programa obilježavanja ovog blagdana koji je trajao od 2. do 8. rujna realiziran je niz raznorodnih događanja u suradnji Općine Lopar, Turističke zajednice Općine Lopar i Centra za kulturu Lopar s udruagama, pojedincima te određenim poslovnim subjektima.

Tradicionalna vjerska svečanost povodom blagdana Male Gospe

Svečana sjednica OV-a povodom Dana Općine u prisustvu brojnih uvažanih gostiju

Od kulturnih, sportskih pa do rekreativno-zabavnih sadržaja našlo se u bogatom programu iz kojeg možemo izdvojiti one koji su se odvijali na sam blagdan Male Gospe, 8. rujna. Nakon misnih slavlja na kojima su, uz Loparane, sudjelovali brojni stanovnici ostalih mjesta na otoku, uslijedio je tradicionalni program u šatoru u kojem su sudjelovale folklorne skupine Kulturno-umjetničkog društva *San Marino*, Pučki pjevači i ženska klapa *Užanca* iz Lopara te gostujuće Kulturno-umjetničko društvo *Lipa* iz Sinca kraj Otočca. Vrhunac večeri bio je koncert grupe *Saturnus* i splitske klape *Rišpet!* Kao i svake godine, program je bio popraćen bogatim sajmom.

Samom slavlju Male Gospe prethodio je tjedan bogat raznorodnim sadržajima poput dvodijelne likovno-kreativne radionice za djecu *Tiha priča*, Malonogometnog turnira *Mala Gospa* i revijalne utakmice Loparskih tića u organizaciji Društva športske rekreacije, *Moto-susreta* u organizaciji Moto kluba Rab te koncerta *Siniše Vuće* u NC *Millenium* i nastupa *Tamburaškog sastava Sopje* u CB *Bambooch*, dok je ovogodišnji *Eko-etno fest* otkazan zbog nepovoljnih vremenskih prilika.

Romanički drveni reljef uz koji se veže loparsko štovanje Male Gospe (foto: M. Ščerbe)

Klasko pjevanje proteklih je desetljeća zauzelo značajno mjesto u društvenom i kulturnom životu naše otočne zajednice, a posljednjih godina i u Loparu djeluju tri klape; ženska klapa Užanca te muške klape Sv. Marin i Cinta. Među publikom ovaj vid glazbenog izričaja izuzetno je popularan te je prije šest godina pokrenuta **Smotra klapa *Posle kampanela***, manifestacija kojom se, prvenstveno lokalnim klapama, pruža jedna od rijetkih prilika da predstave svoj godišnji trud i rad. Tako je bilo i na ovogodišnju Ivanju (24. lipnja) kada su nam se predstavile rapske klape Eufemija, Rab i Sozal, klapa Školji s Pašmana, Tamarin iz Vranjica, Pannonia iz Đakova te domaćini; klapa Užanca i Pučki pjevači. Izvedbama narodnih, tradicionalnih klapskih i drugih pjesama u različitim obradama, klape su oduševile izuzetno brojnu publiku te je pod umjetničkim ravnanjem Miljenka Vidasa, voditelja većine rapskih klapa, vrlo uspješno okončan još jedan prekrasan klapski susret.

Brojna publika uživala je u zvucima klapskog pjevanja

Nakon što je crkveno zvono odzvonilo u 21,00 sat otpočela je 6. po redu Smotra klapa *Posle kampanela*

Klapa Užanca, u ovom trenutku najaktivnija loparska klapa, nastupala je i u nizu drugih prilika, među kojima možemo izdvojiti njihov samostalni nastup u župnoj crkvi na **Cvjetnicu**.

Prekrasnim izvedbama korizmenih pjesama na Nedjelju muke Gospodnje klapa Užanca nas je uvela u Veliki tjedan

CIJENITE I ČUVAJTE SVOJU KULTURNU BAŠTINU!

Nematerijalna baština samo je jedan od aspekata bogate kulturne baštine na koju smo određenim aktivnostima tijekom 2017. također nastojali ukazati. Dobro je poznato da je otok Rab, pa tako i Lopar, uvelike neistražen što predstavlja velik izazov znanstvenicima i stručnjacima različitih područja interesa.

Putovanje kroz prošlost Lopara

Institut za arheologiju od 2013. godine u više je navrata provodio istraživanja na području Lopara u okviru projekta *Arheološka topografija otoka Raba*, a dio novostečenih spoznaja ovog je ljeta prezentiran outdoor izložbom *Putovanje kroz prošlost Lopara* koja je od 20. srpnja do 15. rujna bila postavljena na šetnici iznad Gornjeg mela. Dvojezičnom izložbom (hrvatski i engleski jezik) informativno-edukativnog karaktera prezentirana je bogata arheološka baština Lopara u svjetlu recentnih arheoloških istraživanja. Organizirana je u suradnji Centra za kulturu Lopar s dr. sc. **Anom Konestrom** i dr. sc. **Gorankom Lipovac Vrkljan** iz zagrebačkog Instituta za arheologiju uz financijsku potporu Primorsko-goranske županije i Općine Lopar.

Izložbom *Putovanje kroz prošlost Lopara* javnosti su prezentirana novija arheološka istraživanja

Čudotvornica na putu: radionica za buduće generacije arheologa

Kako bismo ulogu arheologa približili najmlađima, povodom Međunarodnog dana muzeja i Europske noći muzeja u svibnju je organiziran edukativan program. U okviru projekta *Čudotvornica na putu*, koji je realiziran u suradnji s Pomorskim i povijesnim muzejom Hrvatskog primorja Rijeka, 24. svibnja na Rajsnoj su plaži održane dvije edukativne radionice *Mali arheolozi* u kojima su sudjelovali svi učenici Područne škole Lopar. Zahvaljujući *Čudotvornici* učenici su kroz igru i praktični rad upoznati sa svim etapama arheološkog istraživanja:

Svi učenici Područne škole okušali su se u ulozi arheologa

pripremom terena za arheološko iskopavanje, arheološkim iskopavanjem, arheološkom terenskom dokumentacijom, radom u arheološkoj radionici, odnosno rekonstrukcijom artefakata, te na koncu i s arheološkim crtežom. Svi sudionici zaista su uživali u ulozi arheologa, a budući da Lopar obiluje arheološkim nalazištima, navedenim aktivnostima namjera nam je bila doprinijeti afirmativnom odnosu djece prema lokalnoj kulturnoj baštini i osvještavanju potrebe za njenim očuvanjem.

S iznimnim interesom učenici su sudjelovali u svim etapama „arheološkog istraživanja“ i slijedili upute voditeljice A. Samaržija iz PPMHP

SNAGA RIJEČI

Popularne aktivnosti usmjerene njegovanju materinskog jezika

Loparski govor također je jedna od specifičnosti mjesta te smo se, drugu godinu zaredom, uključili u obilježavanje Međunarodnog dana materinskog jezika. Za tu priliku popularnu i izuzetno zabavnu igru *Pictionary* prilagodili smo čakavštini te pripremili igraonicu edukativnog karaktera *Pictionary po domaći*.

Iako je bilo i nepoznavanja određenih riječi, sudionici se mogu podičiti bogatim rječnikom unatoč tome što standard sve više istiskuje čakavštinu iz svakodnevnog govora te ćemo sličnim aktivnostima i ubuduće ćemo nastojati doprinijeti njegovanju materinskog jezika.

Prikupljanje knjiga za *Biblioteku na plaži*

U travnju se obilježava Svjetski dan knjige i autorskih prava te se u Hrvatskoj i u svijetu odvija niz manifestacija poput Noći knjige ili Tjedna dobre dječje knjige. Tim povodom pozvali smo mještane da Centru za kulturu doniraju knjige za početni fondus tzv. *Biblioteka na plaži*; kućica s knjigama koje će funkcionirati po principima *Bookcrossinga*, odnosno svjetskog pokreta za slobodu knjiga. Na ovaj način željeli smo potaknuti kulturu čitanja te literaturu učiniti dostupnom najširoj publici (mještanima i njihovim gostima), što je iznimno važno s obzirom na to da Lopar još uvijek nema knjižnicu, niti čitaonicu.

Do kraja 2017. godine donacijama građana prikupljeno je 500-ak naslova na hrvatskom i stranim jezicima, među kojima su zastupljeni svi književni rodovi i žanrovi. Zbog određenih poteškoća kućice s knjigama još uvijek nisu postavljene, no nadamo se da će do početka ove turističke sezona projekt u potpunosti zaživjeti.

Svim mještanima od srca zahvaljujemo na velikodušnim donacijama knjiga te podsjećamo da i dalje to mogu učiniti

Sabiranje priča na *Bajkaonici*

U suradnji Riječke kulturne animacije i Centra za kulturu Lopar 22. studenog za učenike Područne škole Lopar organizirana je književno-edukativna radionica *Bajkaonica*. Kroz pomno osmišljene didaktičke igre polaznici su upoznati s usmenom predajom bajki, a pritom su se i sami okušali u sabiranju i osmišljavanju priča. Gostovanje u Loparu financirano je sredstvima Primorsko-goranske županije.

Učenici su se na *Bajkaonici* i sami okušali u smišljanju otočnih bajki

KREATIVNOST KAO POKRETAČ ZAJEDNICE

U okviru nekoliko vrlo sveobuhvatnih projekata tijekom 2017. godine Centar za kulturu Lopar osmislio je i u djelo proveo **tridesetak likovno-kreativnih radionica za djecu i odrasle** koje su financirane sredstvima Općine Lopar i Primorsko-goranske županije, a u njihovoj provedbi sudjelovala je magistra likovne pedagogije Nives Gvačić. Ovaj vid kulturno-umjetničkog amaterizma podrazumijeva aktivno sudjelovanje svakog polaznika te na otoku zaista postoji velik interes za aktivno-

stima ovoga tipa iako one zahtijevaju mnogo više vremena, truda i kreativne energije od uobičajenih programa u kulturi (koncerata, predstava, predavanja...), kako za nas kao organizatore i kreatore sadržaja, tako i za same polaznike koji nerijetko moraju uložiti i desetke sati kako bi savladali kreativne izazove koje im postavljamo. No upravo zbog toga radi se o jedinstvenim projektima koji su nam kao organizatorima posebno dragi.

Okupljanje oko lončarskog kola

Zahvaljujući tome što je Centar za kulturu od jedne mještanke otkupio tradicionalno lončarsko kolo, tijekom ožujka proveden je ciklus radionica modeliranja gline rukom i lončarskim kolom. Dvadeset i petero polaznika kroz četiri radionice imalo je priliku u praksi uvidjeti civilizacijski iskorak koji je napravio izum lončarskog kola, učinivši izradu glinenog posuđa bržom, jednostavnijom, preciznijom i profinjenijom.

Voditeljica Nives Gvačić polaznicima prezentira rad na tradicionalnom lončarskom kolu

Većina polaznika radionica prvi je put modelirala glinu lončarskim kolom

Kako bi osvijestili blagodati lončarskog kola, polaznike smo suočili sa svojevrsnim izazovom te su jednu posudu morali izraditi slažući prstenove gline tj. oblikujući je rukama

Gradim svoj svijet

U okviru projekta *Gradim svoj svijet* u godini za nama proveden je i ciklus radionica u kojem su sudjelovali svi polaznici loparskog odjeljenja Dječjeg vrtića i Područne škole, a u neke od aktivnosti bile su uključene i njihove odgovajateljice i učiteljice te roditelji. Ovaj projekt osmišljen je s ciljem poticanja kreativnosti i razvoja senzibiliteta za različite umjetničke izričaje kod djece od najmlađe dobi i u sklopu njega realiziran je ciklus od devet likovno – kreativnih radionica. Radionice su bile različitog karaktera te među njima ističemo pet radionica oslikavanja jedara nazvanih *Kud plovi ovaj brod* koje su rezultirale izuzetno zanimljivom i u javnosti zapaženom outdoor izložbom *Kreativna plovidba* koja je tijekom lipnja i srpnja bila postavljena u parku iznad Rajske plaže.

Radionica *Coat kreativnosti* za polaznike Dječjeg vrtića i njihove roditelje

Izložba oslikanih jedara *Kreativna plovidba* plijenila je poglede brojnih prolaznika i kupača na Rajskej plaži

Svi učenici Područne škole i Dječjeg vrtića sudjelovali su u oslikavanju jedara

Ljetne praznike mališana obogatili smo radionicom *Morske priče*

Uoči sv. Nikole učenici 1. razreda napravili su stolić obložen mozaikom kao poklon svojem mjestu, a njegova gornja ploha obrađena je poput ploče za *Čovječe ne ljuti se*

Radionica za roditelje uoči *Božićnog sajma*

Kreativnost u svakodnevic

Tijekom listopada i studenog realiziran je ciklus od 10 radionica u okviru projekta *Kreativnost u svakodnevic*, područje *Osnove izrade mozaika*. U projekt je bilo uključeno 39 osoba koje su, podijeljene u 3 grupe, upoznate s tzv. direktnom tehnikom slaganja staklenog mozaika. Polaznici su najprije osmislili kompozicije i napravili skice za svaku pojedinu plohu, a potom su rezali, razbijali i na blokove siporexa slagali i lijepili komadiće stakla te na koncu površine fugirali. Na taj način obrađeno je 48 ploha na kojima je nekoliko prikaza tematski povezano, dok ostali tvore samostalne

U prosjeku 8 sati rada uloženo je u oblaganje mozaikom svake pojedine plohe

Otvorenju izložbe prisustvovali su brojni uvaženi gosti

Boje različitosti

Povodom Međunarodnog dana bijelog štapa, 15. listopada, održana je likovno-kreativna radionica *Boje različitosti* na kojoj je sudjelovalo 30-ak polaznika, pretežito učenika razredne i predmetne nastave. Nakon uvodnog dijela u kojem je bilo govora o potrebama i uvažavanju slijepih i slabovidnih te osoba s drugim oblicima invaliditeta, sudionici su isključivo na osnovu opipa trebali naslikati predmete držeći kist ustima i nožnim prstima. Na taj način nakratko su stavljeni u položaj osoba s određenim oblicima invaliditeta. S ciljem osvješćavanja važnosti uvažavanja različitosti i razvoja tolerancije kod djece, radionicu je osmislila i vodila Tonka Kavran.

39 polaznika obložilo je staklenim mozaikom 48 ploha u okviru projekta *Kreativnost u svakodnevic*

kompozicije. Ploče su zatim fizički spojene tako da tvore klupicu koja će u proljeće 2018. biti trajno postavljena u parku Kapić te je zapravo riječ o instalaciji primijenjene prirode izrađenoj s ciljem oplemenjivanja javnog prostora kao svojevrsni kreativni doprinos zajednici. Prije samog postavljanja u park, javnost je s projektom upoznata na **Izložbi polaznika tečaja *Osnove izrade mozaika*** koja je 21. prosinca, u okviru tradicionalnog predblagdanskog druženje Općine, otvorena u predvorju zgrade te se još uvijek može pogledati.

Po principu Lego – kocki složena je klupica obložena mozaikom koja će proljetos biti trajno postavljena u parku Kapić

30-ak polaznika na radionici je, isključivo na osnovu opipa predmeta, imalo zadatak naslikati ih držeći kist nožnim prstima ili zubima te su na taj način nakratko stavljeni u položaj osoba s određenom vrstom invaliditeta

EDUKATIVNE AKTIVNOSTI

Dan planeta - podizanje razine ekološke osviještenosti

Nakon tradicionalne akcije čišćenja priobalja i podmorja Neka školji budu bolji koja je 8. travnja 2017. okupila brojne Loparane vođene zajedničkim interesom čistijeg i uređenijeg mjesta, uslijedile su i druge aktivnosti u okviru programa obilježavanja Dana planeta Zemlje.

Kako aktivnosti usmjerene razvoju ekološke osviještenosti najbolje rezultate postiže kada im se prione od najmlađe dobi, komunalno trgovačko društvo Lopar Vrutak d.o.o. nastavilo je s aktivnostima namijenjenima polaznicima Dječjeg vrtića i Područne škole te je za njih 10. travnja organiziralo predstavu *Keko-eko* u izvedbi Produkcije Z. Njome se nastojalo na djeci primjeren i razumljiv način utjecati na svijest o važnosti odvajanja i pravilnog odlaganja otpada te općenito na odgovoran odnos prema okolišu. Nakon same izvedbe predstave edukativnog karaktera, djeca su pozvana da se ponovno uključe u akciju prikupljanja starog papira. U tu svrhu dodijeljeni su im posebni kontejneri, a kao i prošle godine, za svoj trud djeca su po okončanju akcije nagrađena. Uz aktivnosti usmjerene edukaciji najmlađih, Lopar Vrutak d.o.o. svojim aktivnostima nastoji utjecati i na ekološku osviještenost onih malo starijih te je 24.

Predstavu edukativnog karaktera *Keko - eko* Lopar Vrutak d.o.o. poklonio je loparskim mališanima

travnja, drugu godinu zaredom, mještanima dijelio platnene vrećice kako bi utjecao na smanjenje uporabe plastičnih.

Ovogodišnji program obilježavanja Dana planeta Zemlje okončan je tradicionalnom subvencioniranom prodajom sadnica za iznajmljivače koja je održana 25. travnja. Svi iznajmljivači imali su tako priliku oplemeniti svoje vrtove sadnicama pelargonija, lavande, smilja, vlasca, bosiljka i ljetnica, a 50 % troškova paketa snosila je Turistička zajednica Općine Lopar. Na ovaj način, uz same akcije čišćenja te aktivnosti usmjerene podizanju ekološke osviještenosti i edukaciji stanovništva, nastoji se pridonijeti i ljepšem i uređenijem izgledu mjesta.

MREŽA GOSTOVANJA

S ciljem razvoja senzibiliteta za dramsku i glazbenu umjetnost te razvoja publike, Centar za kulturu Lopar osmislio je projekte *Kazalište od malih nogu* i *Glazbom kroz godinu* koji se svode na mrežu kazališnih i glazbenih gostovanja, a financirani su sredstvima Općine Lopar, Primorsko-goranske županije i Turističke zajednice Općine Lopar.

Dokumentarci u gostima - Liburnia ponovno uplovila u Lopar

Nakon što smo 2016. godine imali priliku gledati najbolje dokumentarce 13. *Liburnia Film Festivala* pod vedrim nebom, odnosno na plaži, dokumentarci su ponovno stigli u Lopar u okviru projekta *Liburnia uplovljava* te smo 25. i 26. ožujka prikazali neke od pobjedničkih filmova 14. izdanja ovog Festivala. Program je otvoren projekcijom filma *Turizam!*, redatelja Tončija Gaćine koji je nagrađen za najbolju montažu. Nakon toga uslijedio je najbolji film 14. *Liburnia Film Festivala*, redateljski prvijenac našeg istaknutog književnika Pere Kvesića, *Dum Spiro Spero*.

Sljedećeg dana na programu je bio najbolji regionalni dokumentarac, *Kratki obiteljski film* redatelja Igora Bezinovića, a nakon toga prikazan je film *Iza lica zrcala* redateljice Katarine Zrinke Matejević, nagrađen za najbolju fotografiju i dizajn zvuka te dobitnik posebnog priznanja žirija.

Liburnia je ponovno uplovila u Lopar zahvaljujući suradnji Udruge *Liburnia Film Festival* i Centra za kulturu Lopar te podršci Saveza udruga *Klubtura*, Društva hrvatskih filmskih redatelja te Primorsko-goranske županije.

Izvršna direktorica LFF-a Jelena Andrić prisutna je upoznala s projektom *Liburnia uplovljava* te iznijela brojne zanimljive pojedinosti vezano za prikazane filmove

Učenici SŠ Markantuna de Dominisa Rab na projekciji dokumentaraca

Kazalište od malih nogu

Mrav, mrav, mrav i cvrčak zavladali školskim igralištem

Dinamičnom izmjenom glumačkih, pjevačkih i sviračkih sekvenci na saksofonu, djeci je predstavom *Mrav, mrav, mrav i cvrčak* u izvedbi Teatra Oz prenesena pouka jedne od najpoznatijih Ezopovih basni. Kroz predstavu se provlači najpoznatije glazbeno djelo A.Vivaldija *Četiri godišnja doba* s prilagođenim tekstom te

je djeci na zabavan i primjeren način približena klasična glazba. Ovaj mini-mjuzikl s lutkarskim elementima u režiji Mihaele Sirotnjak Železnik te izvedbi glumaca Lorene Žuvić i Antona Železnika, oduševio je mališane te možemo reći da su 2. kolovoza mrav, mrav, mrav i cvrčak u potpunosti zavladali školskim igralištem!

Adaptacija Ezopove basne *Mrav, mrav, mrav i cvrčak* u izvedbi Teatra Oz ispunila loparsko igralište unatoč nesnosnoj ljetnoj vrućini

Ovčica Wanda LaVanda učila nas toleranciji i uvažavanju različitosti

Gradsko kazalište lutaka Rijeka, također na prepunom školskom igralištu, 24. kolovoza izvelo je predstavu *Wanda LaVanda* u režiji Morane Dolenac, nastalu prema tekstualnom predlošku Jelene Tondini. Kroz priču ovčice Wande Lavande, koja se svojom obojenom vunom razlikuje od ostalih domaćih životinja na livadi,

mališanima je prenesena pouka o uvažavanju različitosti te prihvaćanju drugih i drugačijih. U izvedbi sjajnih glumaca Petre Šarac, Zlatka Vicića te Vanje Jovanović pouka o toleranciji doprla je do mališana koji su s velikom pažnjom i oduševljenjem pratili predstavu do posljednje minute.

Pred brojnom publikom izvedena je sjajna predstava *Wanda LaVanda* Gradskog kazališta lutaka Rijeka

Mala Wandina radionica

U okviru suradnje s Gradskim kazalištem lutaka Rijeka 10. studenog organizirana je i *Mala Wandina radionica* za učenike Područne škole Lopar koja se tematski nadovezala na prethodno izvedenu kazališnu predstavu *Wanda LaVanda*. Uz kreativno izražavanje i razvoj vještina učenika, ova radionica izuzetno je zanimljiva jer je rezultirala kompletnom scenografijom i lutkicama koje učenici i nakon same radionice mogu koristiti za igru, pripremu lutkarskih predstavi i sl., ali isto tako i dorađivati i popunjavati prema vlastitim idejama i interesima.

Na *Maloj Wandinoj radionici* učenici su izradili scenografiju i lutkice koje i naknadno mogu koristiti za igru i pripremu vlastitih predstava

Čas dobar, čas zao... Grga Čvarak i dalje oduševljava sve generacije

VREMEPLOV
DOGAĐANJA

Klasik hrvatske dječje poezije, *Grga Čvarak* autora Ratka Zvrka, 31. listopada uprizoren je u Loparu! Predstavu u režiji Ivane Čoh Šverko izveli su sjajni glumci **Scene Gorica**; Ana Vilenica, Mateo Videk i Tomislav Krstanović, dok je scenografija izvedena prema ilustracijama Tomislava Torjanca, objavljenima u novoj slikovnici Mozaik knjige. Čas dobar, čas zao Grga Čvarak od srca je nasmijao učenike Područne škole Lopar te polaznike Dječjeg vrtića *Pahuljica* iz Lopara i Supetarske Drage!

Grga Čvarak svojim nestašlucima od srca je nasmijao mališane

Poklon – predstava uoči sv. Nikole

Poklon-predstavom 5. prosinca nastojali smo obradovati loparske mališane uoči sv. Nikole! U prepunom prostoru DVD-a Lopar izvedena je sjajna predstava Gradskog kazališta lutaka Rijeka; *Izgubljena priča: Ivica i Marica*. U režiji Serđa Dlačića te izvedbi izvrsnih glumaca Karin Frolich i Davida Petrovića na svjetlo dana izvučena je dobro poznata bajka braće Grimm koja je zadržala svoju izvornu fabulu, ali je

obogaćena brojnim duhovitim pojedinostima zbog čega je djelovala vrlo suvremeno. No predstava je pružila mnogo više od same napete fabule te su djeca iz nje mogla iščitati brojne korisne, plemenite i svezvremenske pouke ovog klasika dječje književnosti. Nakon same predstave uslijedilo je najveće iznenađenje; loparske mališane posjetio je sv. Nikola te najavio svoj skori dolazak!

Nakon izvrsne predstave uslijedilo je iznenađenje – dolazak sv. Nikole

Vrtuljak osjećaja uoči blagdana

Polaznici Dječjeg vrtića u društvu sjajne ekipe Taetra Oz

Neposredno prije Božića, 22. prosinca, pred loparskim je mališanima izvedena iznimno topla, intimna lutkarsko-pripovjedačka predstava *Vrtuljak* inspirirana Andersenovim *Postojanim kositrenim vojnikom*. Kroz sjećanja na odrastanje sestre i brata, Tetar Oz uveo nas je u vrtlog osjećaja te, uoči nadolazećih blagdana, podsjetio na prave životne vrijednosti. Kombiniranjem glume, lutkarstva, animacije predmeta, teatra sjena, radio-drame, pjevanja i sviranja, predstava u režiji Mihaele Sirotnjak *Železnik* te izvedbi Antona *Železnika* i Mihaele Sirotnjak *Železnik*, doprla je do srca svakog malog gledatelja.

Glazbom kroz godinu

Koncert iznenađenja na trajektu Valbiska – Lopar povodom Svjetskog dana glazbe

Putnici koji su se 21. lipnja Jadrolinijinim trajektom iz Valbiske uputili u Lopar svjedočili su nesvakidašnjem događaju – koncertu iznenađenja koji je organiziran povodom Svjetskog dana glazbe! Svjetski dan glazbe ili *Fete de la Musique* obilježava se u mnogim zemljama te glazbenici besplatnim nastupima u javnim prostorima ukazuju na važnost glazbe u svakodnevici. Hrvatska glazbena unija u suradnji s Primorsko-goranskom županijom već dugi niz godina u okviru projekta *Umrežimo se glazbom od 7-77 godina* sudjeluje u obilježavanju Svjetskog dana glazbe te na raznim, često neuobičajenim, lokacijama organizira nastupe. Lopar se 2017. godine po drugi put pridružio slavlju glazbe te dobrodošlicu svim putnicima na liniji Valbiska – Lopar poželio sjajnom jazz svirkom **Henryja Radanovića, Ivana Popeskića i Tončija Grabušića.**

Putnici koji su iz Valbiske plovili prema Loparu mogli su uživati u izvrsnoj svirci Henryja Radanovića, Ivana Popeskića i Tončija Grabušića

Ljetno razmišljanje uz cvrčke

Kombinirajući klasičnu i zabavnu glazbu Ivanjek iz godine u godinu nanovo oduševljava svoju vjernu publiku

Pred loparskom župnom crkvom 31. srpnja održan je već tradicionalni koncert Vitomira Ivanjeka! Naš glasoviti i višestruko nagrađivani pijanist prošle je godine obilježio 20. obljetnicu umjetničkog stvaralaštva i promovirao novi single CD *Razmišljanje* te je loparskoj publici tom prigodom pripremio poseban program. Na njegovu repertoaru ove su godine velikim dijelom bile zastupljene vlastite skladbe, među kojima izdvajamo praizvedbu skladbe *Svi glasovi našeg zbora*, skladbu *Razmišljanje* s nedavno izdanog istoimenog albuma te *Rapska zvona*. U Ivanjekovu glazbenom životu značajno mjesto zauzima zabavna glazba te se, uz klasičnu glazbu, na njegovom repertoaru našlo i nekoliko hitova poput *Mamma Mia* i *Let it Be*. I ovoga puta, svojom izvedbom i interpretacijom oduševio je brojnu publiku na čiji se zahtjev za klavijaturu vraćao čak pet puta!

Koncert pobjednika HRT-ova show-a *Do posljednjeg zbora*

Uz ostale programe u okviru prošlogodišnjeg božićno-novogodišnjeg programa svakako možemo istaknuti tri koncerta održana u drugoj polovini prosinca. **Pjevački zbor mladih Josip Kaplan** sjajnim koncertom održanim 16. prosinca u prostoru DVD-a Lopar, uveo nas je u blagdansko raspoloženje. Kao gošće, na koncertu su nastupile i članice loparske klope Užanca koje su krasnim glazbenim uvodom otvorile koncert. Nakon toga publici su se predstavili Djevojački i Mješoviti zbor *Josip Kaplan* pod ravnanjem umjetničke voditeljice Doris Kovačić. Svojim talentom, predanošću i mladenačkom energijom ovi izuzetno uspješni i nagrađivani mladi pjevači oduševili su prisutne te još jednom pokazali zbog čega su upravo oni pobjednici prve sezone HRT-ova show-a *Do posljednjeg zbora!*

S jedne strane kao gost, s druge strane kao domaćin, na koncertu PZM *Josip Kaplan* nastupila je loparska klapa Užanca

Svojim talentom, predanošću i mladenačkom energijom članovi PZM *Josip Kaplan* oduševili su publiku

Duhovni i tradicionalni napjevi na koncertu *MPZ Refuli* i njihovih gostiju

Uoči samog Badnjaka Mješoviti pjevački zbor *Refuli* i njihovi gosti; rapske klape *Anima Arbae* i *Kristofor* te loparska klapa *Užanca*, na mala su vrata u Lopar prizvali božićni duh. Naime, 23. prosinca u predvorju Područne škole Lopar održan je koncert pod ravnanjem voditeljice zbora, prof. Tatjane Zorić. Prekrasnom izvedbom duhovnih pjesama i tradicionalnih božićnih napjeva u različitim obradama, pretežito onih iz raznih krajeva naše zemlje, *Refuli* i njihovi gosti ukazali su na bogatstvo hrvatske tradicijske glazbe što je i sama prof. Zorić u svom obraćanju publici istaknula. Između izvedbi napjeva, svečanoj atmosferi svojstvenoj karakteru programa pridonijeli su stihovi u interpretaciji Jelene Hodak.

Božićni koncert *MPZ Refuli* i njihovih gostiju; rapskih klapa *Anima Arbae* i *Kristofor* te loparske klape *Užanca*

Ekskluziva za ekskluzivu – koncert svjetski priznate sopranistice Antonelle Malis uz klavirsku pratnju mladog virtuozu Matea Žmaka

29. prosinca naša svjetski priznata sopranistica Antonella Malis pružila je prisutnima najljepši mogući glazbeni ispraćaj 2017. godine! Uz pratnju mladog virtuozu na klaviru Matea Žmaka izveden je za ovu priliku posebno pripremljen program; *Božićno - novogodišnja priča* satkana od svedremenskih hitova poput *Ower the Rainbow*, *You Raise Me Up*, *What a Wonderful World*, *I Could Have Danced All Night*, *White Christmas*; klasika poput *Ave Maria*, *O Holy Night* te tradicionalnih božićnih napjeva poput *Raduj se, o Betleme*, *Adeste Fideles* i *Tiha noć*. U skromnim uvjetima Područne škole održan je intiman koncert dostojan svake

svjetske pozornice te je malobrojna publika počašćena i opčarana vrhunskim glazbenim doživljajem koji im je priuštilo ovo dvoje divnih glazbenika. Ne pruža se često prilika da na našem otoku imamo čast slušati renomiranu sopranistica koja je nastupala na najprestižnijim svjetskim pozornicama, surađivala s poznatim filharmonijama, orkestrima i ansamblima te čak pjevala i pred Papom; kao što nemamo često priliku uživati u izvedbama jednog od troje trenutačno najboljih mladih pijanista u svijetu. Velika je zbog toga šteta što Rabljani nisu u većem broju prepoznali kvalitetu ovog koncerta koji je zaista bio ekskluziva za ekskuluzivu!

Božićno-novogodišnja priča Antonelle Malis i Matea Žmaka do suza je ganula prisutne

Uprizorenje živih jasli začinilo prigodan predblagdanski program

Uz već spomenute predstave za djecu i prigodne koncerte, tijekom prosinca realiziran je i niz drugih predblagdanih aktivnosti. Kako to nalaže tradicija, 6. prosinca hodočašćem i sv. misom u kapeli sv. Nikole na Sorinju te podjelom darova popraćenom prigodnim programom polaznika Dječjeg vrtića i Područne škole, obilježen je blagdan sv. Nikole.

Također u aranžmanu Područne škole i Dječjeg vrtića 19. prosinca organiziran je i tradicionalni *Božićni sajam* na kojem su, kao i prethodnih godina, djecu darivali *moto-mrazovi* iz Moto kluba Rab.

Prigodnim programom polaznika Dječjeg vrtića i Područne škole te tradicionalnom podjelom darova obilježen je blagdan sv. Nikole

Predblagdanski šušur na *Božićnom sajmu*

Najzanimljivija novina ovog već tradicionalnog programa svakako je bilo **uprizorenje živih jasli** koje je realizirano na inicijativu Turističke zajednice Općine Lopar. Svetu obitelj uprizorila je obitelj Škarić, a u samu pripremu jasli i prigodan program uključilo se Kulturno-umjetničko društvo *San Marino*, Pučki pjevači, polaznici Dječjeg vrtića, članovi Udruge veterana Domovinskog rata Lopar i Lopar Vratak d.o.o.

Uprizorenje živih jasli uvelike je pridonijelo božićnoj atmosferi na već tradicionalnom sajmu

Mnogi mališani po prvi su put svjedočili uprizorenju živih jasli

Uz aktivnosti kulturnog karaktera program je bio obogaćen i već tradicionalnim zabavno-rekreativnim sadržajima te je 17. prosinca organiziran *Božićni turnir u malom nogometu*, a 26. prosinca *Božićno-novogodišnji turnir Dobrovoljnog vatrogasnog društva Lopar u briškuli i trešeti*.

KULTURNO – ZABAVNE MANIFESTACIJE

Proteklih godina Turistička zajednica Općine Lopar sa suradnicima je osmislila niz vrlo uspješnih manifestacija te iz godine u godinu ustraje u njihovoj organizaciji, a nekima od njih nastoji prezentirati lokalne običaje, gastronomiju i druge osobitosti.

Skulptura *Nosorog* – pobjednik 6. Festivala skulpture u pijesku kojim se nastoji promovirati loparski pijesak

Jedna od najljepših plaža na svijetu, Rajska plaža u Loparu, prvom polovicom lipnja odisala je kreativnom energijom mladih skulptora koji su, unatoč nesnoj vrućini te prisutnosti brojnih kupača, stvarali čuda iz pijeska i vode! Proglašenjem pobjednika 16. lipnja zatvoren je **6. po redu Festival skulpture u pijesku** na kojemu je sudjelovalo 17 studenata akademija likovnih i primijenjenih umjetnosti te nekoliko akademskih kipara iz zemlje i inozemstva, a sve pod budnim okom voditeljice Paule Banić te profesorice Aleksandre Jakšić.

Ocjenom žirija najboljom skulpturom 2017. godine proglašen je *Nosorog* Hane Reberski i Kristine Dimitrov, dviju studentica Akademije likovnih umjetnosti iz Zagreba. Drugo mjesto pripalo je studenticama

Akademije primijenjenih umjetnosti iz Rijeke; Miji Knežević i Ivani Hrvatin, autoricama skulpture *Hobotnica*. Brončanu medalju odnio je autorski trojac *Lubanje*; August Popijač i Melita Horvat također sa zagrebačke Akademije te Ana Spasova, studentica iz Makedonije. Posebno priznanje stručnog žirija za najbolju skulpturu izvan festivalske konkurencije pripalo je akademskoj kiparici Georgette Yvette Ponté, autorici skulpture *Torzo*. Autorom najbolje fotografije na temu pijeska proglašen je **Đemšid Tunjić**, dok su srebrnu i brončanu medalju odnijeli **Antonio Ivčić** i **Ivica Šubić**. Kao i prethodnih godina Festival je organizirala Turistička zajednica Općine Lopar uz pripomoć Centra za kulturu Lopar.

Nosorog Hane Reberski i Kristine Dimitrov, 1. mjesto u kategoriji najbolje skulpture

Hobotnica Mije Knežević i Ivane Hrvatin, 2. mjesto u kategoriji najbolje skulpture (foto: H. Hodak)

Lubanja Augusta Popijača, Melite Horvat i Ane Spasove, 3. mjesto u kategoriji najbolje skulpture

Torzo Georgette Yvette Ponté, najbolja skulptura izvan festivalske konkurencije

Demšid Tunjić, najbolja fotografija na temu pijeska

Na ovogodišnjem *Festivalu skulpture* u pijesku sudjelovalo je 17 studenata akademija likovnih i primijenjenih umjetnosti te akademskih kipara

Craft piva ponovno na Rajskoj plaži

U suradnji Turističke zajednice Općine Lopar s marketinškom tvrtkom Vemar d.o.o. na Rajskoj je plaži od 22. do 24. lipnja ponovno organiziran *Craft Beer Festival*. Trodnevni program uključivao je prezentaciju i prodaju 20-ak vrsti piva šet domaćih craft pivovara; Zmajске, Daruvarske, Bure, Varionice, Ličanke i Nova runde. U sklopu Festivala upriličen je bogati glazbeni program u kojem su sudjelovali DJ P&E te rockabilly bend *The Cat Paws*, rock benda *PleteRi* i pop-rock benda Nadzorni odbor, uz promotivne nagradne igre. Projekt je financijski poduprla tvrtka Valamar Riviera d.d.

Ovogodišnji *Craft Beer Festival* bio je u znaku rock 'n' roll-a i rockabilly-a

Latino ritmovi razbudili Lopar

Već šestu godinu zaredom druga polovica srpnja rezervirana je *Samba Paradise Festival*, manifestaciju koja okuplja ljubitelje atraktivnih latino ritmova. Prošlog ljeta nastupilo je 30-tak kostimiranih performera (bubnjara, plesačica, akrobata...) koji su svojim četverosatnim nastupom oduševili oko 5.000 okupljenih gledatelja. Festival je započeo povorkom svih sudionika, a nakon toga na bini je uslijedio trosatni glazbeno - plesni spektakl u okviru kojeg su se izmjenivale atraktivne samba plesačice, bubnjari, capoeiristi, plesačice s

Samba ritmovi i prošlog su ljeta na Rajskoj plaži okupili tisuće posjetitelja

vatrom... Za bogatu ugostiteljsku ponudu pobrinulo se vrijedno osoblje Imperiala d.d., a Festival je financijski poduprla tvrtka Valamar Riviera d.d. I ove godine Festival je medijski bio odlično popraćen pa je, osim brojnih objava u tiskanim i digitalnim medijima, odrađeno i izravno uključenje u središnji Dnevnik HRT-a. Ovim Festivalom nastoji se promovirati jedinstvene prirodne pješčane plaže po kojima je Lopar nadaleko poznat.

Neviđeni spektakl na Rajskoj plaži

Općina Lopar ovog je ljeta u suradnji s tvrtkom Outre d.o.o. odlučila posjetiteljima i mještanima Lopara priuštiti nsvakidašnji *Vodeni spektakl!* S prvim večernjim mrakom na Rajskoj su plaži od 27. do 29. srpnja prisutni mogli uživati u **hologramskim projekcijama na vodenom ekranu!** Naime, prve večeri Lopar su imali priliku upoznati kroz autorsku prizmu M. Ščerba, odnosno projekciju kraćeg lirskog ostvarenja, film *Lopar: Čuđenje u kamenu i pijesku*. Sljedeći dan bio je posvećen najmlađima te je na vodenom ekranu prikazan animirani film *Robinson Crusoe: Otkrijte pravu priču iza legende*. *Vodeni spektakl* zatvoren je 28. srpnja glazbenim spektaklom iznenađenja tj. **virtualnim koncertom popraćenim svjetlosnim efektima**.

Atraktivne projekcije na vodenom ekranu

Loparska noć nakratko nas vratila u neka minula vremena

Nakon desetljeća održavanja na šetnici iznad Rajske plaže, 11. kolovoza održana je **11. Loparska noć** na novoj lokaciji, u prekrasnom ambijentu parka Kapić.

Oko 150 kostimiranih sudionika raspoređeno u 30-ak radionica brojnim je posjetiteljima pod geslom „povratak korijenima“ dugo u noć prezentiralo stare i pomalo zaboravljene alate, zanate i običaje ovog malog mjestašca. Vidjeti se moglo pletežanje mreža, vrcanje meda, mljevenje žita, mašćenje grožđa, pečenje rakije, oplitanje bocuna konopom, oblikovanje gline lončarskim kolom..., a u nekim od radionica mogli su sudjelovati i sami posjetitelji. Pučki napjevi, klapsko pjevanje i zvuci *miha* pridonijeli su magičnoj atmosferi nekih minulih vremena, kao i okusi i mirisi domaćih delicija poput sočiva, fritula, šuljića, suhih smokava, pčelinjeg saća, vina, rakije... Svojevrsni vrhunac večeri bio je već tradicionalni ispraćaj sv. Marina.

Loparska noć organizirana je u suradnji Turističke zajednice Općine Lopar i Centra za kulturu Lopar s brojnim pojedincima i udrugama na području Lopara uz potporu Općine Lopar, Primorsko-goranske županije, Valamar Riviere d.d. i Jamnice d.d.

Loparska noć udahнула život parku Kapić (foto: H. Hodak)

Domaće delicije poput svježih i sušenih smokava dio su bogate gastronomske ponude Lopara (foto: H. Hodak)

Mnogi posjetitelji imali su želju okušati se u oblikovanju gline tradicionalnim lončarskim kolom (foto: H. Hodak)

Simboličnim ispraćajem sv. Marina nagovješteno je zatvaranje manifestacije (foto: H. Hodak)

GASTRO – MANIFESTACIJE

Uskršnji doručak kao svojevrsni početak turističke godine

Godinama se već, kao po nekom ustaljenom običaju, na uskršnje jutro u AC-u *San Marino* i ispred župne crkve Sv. Ivana Krstitelja priprema **Uskršnji doručak** kako bi naši turisti, zajedno sa svojim domaćinima, osjetili dašak Uskrsa uz šunkicu, jaja, pogače, fritule, vino, rakiju i ostale delicije, začinjene zvucima miha, ritmovima pojke i tanca te domaćom pismom.

Tradicionalni Uskršnji doručak pred župnom crkvom

Ribarske fešte vraćaju nas u neka lijepa prošla vremena

Riba na gradelama, čaša vina, predivan zalazak sunca uz dobru glazbu i prezentaciju starinskog načina ribolova, krpanje mreža, zabavne igre... na trenutak nas vraćaju u ne tako davna vremena kada smo znali uživati u malim i jednostavnim stvarima. Turistička zajednica Općine Lopar u suradnji s Imperialom d.d. organizirala je prošlog ljeta **četiri ribarske fešte**; jednu na Rajskoj plaži i tri na Mulu, a organizirana je i jedna na Livačini u suradnji s tamošnjim ugostiteljskim objektima. Prezentaciju tradicionalnog načina ribolova mrežom potegačom izvodili su članovi Udruge veterana Domovinskog rata Lopar, a krpanje mreža prezentirao je g. Ivan Andreškić (Jurikin).

Prezentacija tradicionalnog ribolova mrežom potegačom neizostavni je dio ribarskih fešti

Mirisi i okusi janjetine, šparoga, štoklja te domaćeg krumpira i pumidora praznik su nepca turista i posjetitelja

Rapska gastronomija nadaleko je poznata od davnina pa su je tako zdušno prihvatili i brojni turisti koji već 130 godina posjećuju naš otok. Ogromno je zadovoljstvo svih turističkih djelatnika vidjeti goste kako uživaju u gastronomskim delicijama i blagodatima koje pruža naš otok. Delikatese poput janjetine, šparoga, *štoklja* (hobotnice), domaćih krumpira i *pumidora* (rajčica) pravi su mamac za naše goste pa je tako i u prošloj godini, u organizaciji obiju turističkih zajednica, Imperiala d.d. te brojnih udruga, održan niz tematskih gastro - manifestacija. Svibanj je tradicionalno bio rezerviran za *Dane otočne janjetine*, prvomajski vikend bio je u znaku *Dana šparoga*, a prijelaz iz svibnja u lipanja obilježio je drugi po redu *Štokaljfest*. U lipnju su ugostiteljski objekti nudili tradicionalna jela na temu domaćeg krumpira, a ocjenjivanje uz **kuharski show** izveo je **prvi hrvatski Masterchef Šime Sušić**. Najbolje jelo po ocjeni g. Sušića spremljeno je u gostionici Feral. Kolovoz je vrijeme zrelih domaćih *pumidora* pa je i ove godine *Pumidorfestom* na

Manifestacijama poput *Štokaljfesta* turisti imaju priliku upoznati našu bogatu gastronomiju

Rajskoj plaži zaključen tjedan ponude jela na temu pumidora. Ukupno 6 ekipa natjecalo se u pripremi salse u kotliču, a pobjedu je odnijela Irena Škunca sa svojim pomoćnikom iz Njemačke.

Masterchef Šime Sušić na Rajskoj je plaži priredio kulinarski show

Tradicionalno natjecanje tenisača – rekreativaca *Rab Open*

Tekst i fotografije: Vili Liović, tajnik Teniskog kluba Rab

27. i 28. svibnja, u organizaciji Teniskog kluba Rab i po kalendaru Hrvatske unije tenisača, održano je tradicionalno natjecanje tenisača – rekreativaca *Rab Open 2017*. Na devetnaestom po redu izdanju ovog među tenisačima popularnog natjecanja, nastupilo je 71 tenisača i tenisačica iz Hrvatske, Slovenije, Njemačke i Slovačke. U službenom dijelu natjecanja igralo se u osam kategorija, a u slobodnom – neslužbenom dijelu natjecanja održani su turniri parova (ukupno 10 turnira – kategorija).

Pobjednici po kategorijama su:

- Prša Marko, Hrvatska (G-35)
- Tudorović Zvonimir, Hrvatska (G35+)
- Goga Zdenko, Slovačka (G40+)
- Starc Aljaž, Slovenija (G45/50+)
- Puharić Rene, Hrvatska (G55+)
- Ševerdija Duje, Hrvatska (G60+)
- Voglar Sašo, Slovenija (G65+)
- Paravić Kristina, Hrvatska (Dame 30+)
- Gulić Ivica, HR/Starc Aljaž, SLO (Parovi G-45)
- Drčelić Ivan / Kovačević Ilija, HR (Parovi G45+)

Članovi Teniskog kluba Rab su ostvarili zapažene rezultate: U „rapskom“ finalu kategorije G-35 Prša, Marko je rezultatom 6-2; 1-0, ret. pobedio Vedrić, Silvia. Ševerdija, Duje je slavio u kategoriji G60+ pobijedivši Drčelić, Ivana rezultatom 6-1; 6-1. Gulić, Ivica je izgubio u finalu kategorije G35+ od Todorovića ali je u parovima G-45 slavio sa suigračem Starc, Aljažom pobijedivši sa 6-0; 7-5 Džale, Matu i Gospodinović, Simona.

Na turniru je odigrano pregršt zanimljivih i napetih mečeva. Izdvojili bismo polufinalni susret kategorije G60+ u kojem je Drčelić, Ivan savladao Čop, Žarka nakon velike borbe i Čopovih propuštenih 5 meč lopti rezultatom 15-13 u produženom tiebreaku (4-6; 6-1; 15-13). Bilo je napeto i u finalu parova G45+ i to posebno u odlučujućem tiebreaku gdje su Drčelić, Ivan i Kovačević, Ilija okrenuli veliku prednost Jarni, Roberta i Politeo, Alena pobijedivši rezultatom 3-6; 6-4; 11-9.

I ove godine bilo je zabavnih događanja mimo tenisa. Odigran je uvijek zanimljiv turnir u boćanju za žene pod vodstvom nezamjenjivog Duja. Za subotnje predvečerje je organiziran bogat roštilj uz teniske terene popraćen zabavnom tombolom. Ova tombola već je postala tradicionalna te i sami učesnici turnira donose svoje priloge za nju. Ove godine je organizatora ugodno iznenadila ekipa iz Slovenije pregrštom nagrada te gospodin Janškovec s dva vrhunska stolnoteniska reketa. Posebno iznenađenje je pripremio Robert Jarni poklonivši svoj potpisani dres Hrvatske reprezentacije. Veselje dobitnika ove nagrade bilo je nemjerljivo. Najvrijednija tombola priloge je Turističke zajednice

Općine Lopar - boravak za dvije osobe u trajanju od 7 dana u Loparu.

Za nedjelju je bilo rezervirano tradicionalno degustiranje polpeta od štoklja (hobotnice) i prženih liganja čime je začinjeno promatranje finalnih susreta. Možda je i suviše spomenuti da su dojmovi natjecatelja i njihovih pratnji odlični budući da su većina njih redovni učesnici ovog natjecanja. 2018. godine Turnir će zaokružiti 20. obljetnicu redovitog održavanja koju organizator namjerava dostojno proslaviti.

Na turniru je odigrano pregršt zanimljivih i napetih mečeva

Malonogometni turnir *Mala Gospa*

3. rujna u Zabavno-rekreacijskom centru u Loparu odigravanjem finalnih utakmica završen je 24. **Malonogometni turnir *Mala Gospa***. Pobjednici turnira su igrači Pimonta koji su u finalu svladali ekipu Uspinjače. U neizvjesnoj utakmici za 3. mjesto ekipa CB Delicato svladala je ekipu Mornara iz Novalje boljim izvođenjem kaznenih udaraca. Najboljim vratarom susreta proglašen je Pavao Ježić iz Pimonta, najbolji strijelac turnira s ostvarenih 5 golova je Ivan Pičuljan iz ekipe CB Delicato, a najbolji igrač Dino Bartolucci iz Pimonta. Pehare najuspješnijima dodjelio je načelnik Općine Lopar, Josip Borić. Turnir je organiziralo Društvo športske rekreacije Lopar.

Tradicionalni Malonogometni turnir *Mala Gospa*

Nakon kiše zasjalo je sunce na 11. Rab Trekking utrki *Adidas Terrex Rab Island Trail*

Nakon nikad kišovitije polovice rujna, zaredala su tri prekrasna sunčana dana i 11. **Rab Trekking utrka *Adidas Terrex Rab Island Trail*** s gotovo 600 prijavljenih natjecatelja koji su mogli startati okupani suncem i zaodjenuti bonacom.

Natjecatelji iz kategorija Challenger (27 km) i Active (15.5 km) startali su iz povijesne jezgre grada Raba, s Trga Municipium Arba da bi se potom, preko najvišeg otočnog vrha Kamenjak, zaputili prema cilju na Rajske plaži u Loparu. Upravo s Rajske plaže startala je najkraća Light kategorija (6 km) utrke.

Ne sumnjamo da su po ovako lijepom vremenu svi natjecatelji uživali i u trci i u krajobraznim panoramama prekrasne rapske trekking rute, a za one najbolje, najspretnije i najbrže osigurane su nagrade domaćina i vrijednih sponzora. Valamar Riviera d.d., osim uključivanja u ugostiteljski dio, financijski je poduprla ovogodišnji *Rab Island Trail* pa je dio sredstava utrošen u snimanje promotivnog filma, dok su u organizacijskom dijelu, osim Trekking lige i Adidasa, sudjelovale i obje otočne turističke zajednice.

Impresivan start iz luke Rab, još atraktivniji pogled s vrha otoka i spektakularan cilj na Rajske plaži te uživanje u druženju i zasluženom ručku na suncu pored same plaže, dojmovi su koje će mnogi natjecatelji ponijeti sa sobom kući, ali koji će ih zasigurno privlačiti da se ponovo vrate na naš predivan otok!

Gotovo 600 natjecatelja sudjelovalo je u *Adidas Terrex Rab Island Trailu*

S Rajske plaže startala je najkraća dionica trke

Piše: Tonka Kavran, Centar za kulturu Lopar

Otok Rab – jedno od 27 susjedstava kojima je cilj povezati se s 27 susjedstava iz Europe

Inicijativom usmjerenom njegovanju etnografske i nematerijalne kulturne baštine otok Rab postao je jedno od 27 susjedstava o okviru jednog od sedam programskih pravaca *Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture*. Službeno proglašenje i premijera susjedstava održana je 24. ožujka 2017. u Krku uz bogat kulturno-umjetnički program!

Nositelji rapske inicijative su Centar za kulturu Lopar, Pučko otvoreno učilište Rab i Turistička zajednica Grada Raba, na čelu s timom u sastavu: Tonka Kavran (voditeljica tima), Katarina Ribarić i Ivana Matušan (članice tima). Inicijativa je podržana od strane jedinica lokalne samouprave te brojnih ustanova i udruga koje djeluju na području otoka Raba.

Rab je iznimno bogat kulturnom baštinom različitog tipa i provenijencije, no niti jedna služba u lokalnim zajednicama nije zadužena za skrb o toj baštini. Polazište prijavljene inicijative uključivanje je stanovništva u proces dokumentiranja i prikupljanja etnografske i nematerijalne kulturne baštine kao najslabije istraženih područja. Jedan od razloga takve situacije nedovoljna je senzibiliziranost stanovništva te je dio aktivnosti usmjeren popularizaciji i edukaciji. Planirane aktivnosti nužan su preduvjet za sistematizaciju građe, njenu stručnu obradu i prezentaciju koja je iznimno važna, kako u smislu očuvanja vlastite tradicije i identiteta, tako i u smislu razvoja kulturnog turizma.

Karta proglašenih susjedstava

Uz rad na podizanju autentičnosti i obogaćivanju postojećih manifestacija temeljenih na lokalnoj tradiciji i običajima, u planu su i nove manifestacije usmjerene mještanima kao nositeljima i konzumentima sadržaja, ali i turistima. Paralelno edukativnim i popularnim aktivnostima, u suradnji s udrugama započet ćemo na području cijelog otoka popisivati, dokumentirati i sakupljati etnografsku građu (narodne nošnje, razni uporabni predmeti...), revitalizirati stare zanate te proučavati određene segmente nematerijalne baštine (maškari, govor, pučko pjevanje...). Nakon toga uslijedit će sistematizacija i obrada podataka u suradnji sa stručnim suradnicima te razmatranje mogućnosti za njihovu prezentaciju i približavanje najširoj publici.

JAVNI POZIV - POPISIVANJE ARHEOLOŠKE I ETNOGRAFSKE GRAĐE

Prije nekoliko godina Centar za kulturu Lopar počeo popisivati arheološku i etnografsku građu na području Lopara koja je u suradnji sa stručnim suradnicima kataloški obrađena. Do sada je evidentirano 300-ak arheoloških nalaza s različitih lokaliteta, dok je etnografskih predmeta popisano oko 130. Kataloge arheološke i etnografske građe nastojimo kontinuirano dopunjavati te podsjećamo mještane da nam se jave ako u svojim domovima posjeduju građu koja još nije popisana ili koju žele ustupiti ustanovi. Ovo je prvi korak ka formiranju zbirke te sistematizaciji, stručnoj obradi, valorizaciji i prezentaciji građe javnosti. To je iznimno važno jer na čitavom otoku Rabu, unatoč iznimno bogatoj kulturnoj baštini, još uvijek nije osnovana niti jedna muzejska ustanova kao centralna ustanova za skrb o pokretnoj baštini.

Pokretna baština u nedovoljnoj je mjeri istražena, sistematizirana, stručno obrađena te adekvatno predstavljena javnosti

Arheološka istraživanja u uvali Podšilo - otkriće antičkog ruralnog naselja

BAŠTINA KOJA
OBVEZUJE

Tekst i fotografije: Ana Konestra,
Institut za arheologiju

Arheologija loparskoga poluotoka privukla je interes znanstvenika od druge polovice 20. st. kada su utvrđeni brojni prapovijesni lokaliteti, a jedan manji dio je i istražen. Riječ je o položajima u okolici izvora u uvali Siće gdje je Mirko Malez utvrdio postojanje tragova koji upućuju da su ljudi vrlo rano koristili ovaj prostor. Potvrđuju to nalazi kamenih artefakata - alatki i oružja - datiranih u najranija razdoblja ljudske povijesti, od paleolitika do neolitika. Uslijedila su istraživanja Radmile Matejčić na gradini Gromačica, smještenoj na uzvisini južno od Loparskoga polja gdje je iskopano nekoliko tumula (grobni humaka) unutar koji su, osim kostura, pronađeni i brojni nalazi – nakit, oružje, dijelovi nošnje i slično, a koji ovaj lokalitet datiraju u kasno brončano doba. Još jedna gradina datirana u željezno doba locirana je na rtu Kaštelina, no osim terenskih pregleda koje su proveli Šime Batović i Zdenko Brusić, taj lokalitet nije podrobnije istražen.

Istraženi grob na gradini Gromačica

Prvi nalazi antičkoga, odnosno rimskoga razdoblja, koje na našoj obali obuhvaća prva stoljeća poslije Krista, evidentirani su tek 2000-ih godina i to poglavito na rtu Zidine i u uvali Podšilo gdje je 2009. godine tim s Instituta za arheologiju s voditeljicom Gorankom Lipovac Vrkljan istražio rimsku keramičarsku peć. Posljednjih je godina tim arheologa iz Francuske, Morana Čaušević-Bully i Sébastien Bully sa suradnicima, proveo preliminarna istraživanja na otočiću Lukovcu gdje su istražili ranokršćansku crkvu nastalu u sklopu utvrde čije zidine opasuju cijeli otok. Brojnim terenskim pregledima koji su potom uslijedili pronađeni su ranije nepoznati antički lokaliteti, a njihovo se rasprostiranje uglavnom bilježi uz Loparsko polje te u nekim od brojnih uvala.

Otočić Lukovac - kasnoantička utvrda s crkvom

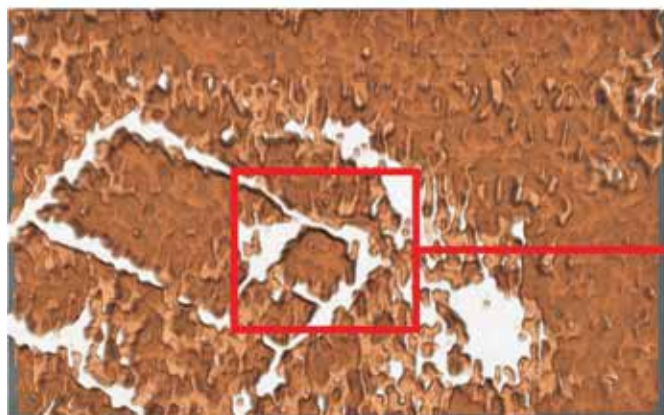
Na temelju tih spoznaja 2016. godine započela su multidisciplinarna istraživanja u uvali Podšilo koja obuhvaćaju geofizička, geoarheološka i arheološka istraživanja, a provode se na više položaja unutar uvale. Takav pristup istraživanju omogućava dobivanje velike količine podataka o lokalitetima, primarno ostacima arhitekture, na nedestruktivnan i brz način. Osim toga, istraživanja usmjerena na geologiju prostora uvale zasad, u preliminarnoj fazi, omogućit će rekonstrukciju okoliša, odnosno krajolika uvale u antičkom razdoblju.

Zahvaljujući izvrsnim rezultatima geofizičkih mjerenja, 2017. godine pristupilo se prvim probnim arheološkim iskopavanjima, dok su na pojedinim područjima provedena nova mjerenja kako bi se dobili novi ili bolje definirali prethodni rezultati.

Najzanimljivija otkrića zasad su zabilježena na položaju Podkućine (južni obronak uvale Podšilo) gdje su arheološkim iskopavanjem potvrđeni rezultati geofizičkih istraživanja. Ovdje je pretpostavljeno postojanje četvrtaste građevine dimenzija 11 x 11 m, podijeljene na više prostorija. Upravo je dio jedne od tih prostorija iskopan, što nam je omogućilo uvid u način gradnje te prikupljanje sitnih nalaza čija analiza govori u prilog dataciji ove građevine od 4. pa do 6. st. poslije Krista. Svakako je najzanimljiviji i pomalo neočekivani nalaz kamene baze stupa koja nam signalizira određena arhitektonska rješenja - postojanje kolonade ili trijema - odnosno upućuje nas na to da se nalazimo pred nešto kompleksnijom i moguće luksuznijom građevinom.

Arheolozi na terenu

Rezultati geofizičkih istraživanja i arheološki istraženo područje na položaju Podkućine

Na drugim položajima u uvali također su geofizičkim metodama identificirani ostaci arhitekture, a površinski nalazi upućuju na istovjetno razdoblje.

Rezultati dosadašnjih istraživanja u uvali Podšilo tako daju naslutiti postojanje kompleksnijeg naselja koje se razvijalo od 3. stoljeća koristeći prirodne pogodnosti uvale, a po svoj je prilici napušteno na samom izmaku antičkog razdoblja, kao što je to slučaj i s nizom drugih ruralnih sklopova duž Jadrana. Budućim istraživanjima prikupit će se dodatni podaci koji će nam pomoći u jasnijem definiranju drugih, zasad geofizički identificiranih objekata te u boljem razumijevanju karaktera ovog, po svoj prilici gospodarsko-rezidencijalnog sklopa i njegova odnosa s ranije istraženom keramičarskom peći.

Osim dobivanja znanstvenih rezultata, arheološkim se istraživanjima na neki način otkrivaju novi sadržaji koji postaju dio kulturne turističke ponude pojedine destinacije. U Loparu su tako, u suradnji s Centrom za kulturu, već održane dvije izložbe na kojima su predstavljena dosadašnja istraživanja, a tijekom terenskoga rada mogli smo se uvjeriti kako za arheološku baštinu postoji snažan interes kako Loparana tako i

brojnih gostiju. Nadamo se da će i najnovija istraživanja pronaći svoj put do šire javnosti, bilo na samom lokalitetu ili kroz neki drugi vid prezentacije, što će svakako obogatiti kulturnu ponudu otoka Raba.

Terenski pregledi Lopara i istraživanja u uvali Podšilo provode se u sklopu projekta *Arheološka topografija otoka Raba* kojeg je 2013. godine pokrenuo Institut za arheologiju u Zagrebu u suradnji s Konzervatorskim odjelom u Rijeci, a uz podršku Ministarstva kulture, lokalnih samouprava te lokalnih kulturnih ustanova. Dio istraživanja provodi se unutar projekta Hrvatske zaklade za znanost RED: *Rimska ekonomija u Dalmaciji* (IP-11-2013-3973). Geofizička i geoarheološka istraživanja provede se u suradnji s timom sa Sveučilišta Cardinal Stefan Wyszyński iz Varšave (Poljska), a na projektu surađuje i Arheološki muzej u Zagrebu. Osim ustanova, u istraživanju surađuju i brojni vanjski suradnici te studenti i doktorandi.

Poslušan malo niki dan kako par njih uz kafe razgovaraju: „Niš na ovin svitu se ne isplati delat boj je sve muka Isusova, a od toga nikakova korist!“

Ne morin verovat da je sve na jedan put šlo k'vrugu!?! Ni baš toliko puno vrimena pasalo od kada su ljudi sve polje delali i imali su svoj frmetun, proso, trsije, verduru, ovce i drugo blago. I istina je da su se malo više zadovoljnije i zdravije, a ako niš drugo, barin su znali da ono ča pojdu ni puno galofaka nego je domaće i zdravo! Sada da se ne isplati niš sadit boj da puno košta oranje, gnjoj, sime, treba puno vrimena za sve to, a ono ča skopaš ne vridi toga truda i šoldi! I ide celo polje va der, a prije bi ga pokojni Frane Peričev, Bog ga pomiluj, u par dan svega zoral. Badave danas i traktori i freze i svi moderni alati kad ni volje za delat! Mi bi prije s materun i ocun, ko dica, oni manji bokunići na lopatu skopali. I bilo je lipo poslušat ih kako pravljaju ki je skin i po kin rođak, kako je prije bilo... Bilo je malo teže, ali z'guštun smo delali, boj smo bili skupa i slađi je bil onaj bokunić pršuta narizan na trakice ča bi pojli kad bi malo počinuli, nego sada svi bifteci i puste slašćice. Niš ni bilo teško, ni poč posadit ili nagrnut frmetun Podmirine, ocimat ili vezat trsije na Fičikino, pobrat pumidori Funtani, nagrnut ili skopat kumpir Ogradah, poč ponest ovcama vode ili trave va Biškupljicu... I uvik su otac i mat govorili da je bolje da se od malih nog učimo delat boj da se nikad ne zna oće nan kada trebat ili ne! I fala in za to! Unda se živilo zdravije i ljudi su se više razgovarali, družili, pomagali jedan drugomu, a danas kako da je sajta pukla va svih! Ča je ljudima bilo poč vagnat ovce prije posla!? Pješke priko Burole do punte Sorinja, obać blago, donest janjci doma, oprat se i poč delat va San Marino! Popodne umisto poč hitit se more, zamišat bajicu indika i poč indikat trsije da ga ne zatare peronošpera. Volili bi i oni bili poč popit kafe kadikod uz more, malo počinut, čakod užit, ali i ovako in je bilo dobro boj su znali da će imat par vrić svoga frmetuna za ovce, par bačav svooga vina, bokunić domaće janjetine, svoj kumpir, kapulu, pumidor... Nešto malo od toga bi leti prodali, ovo drugo bi z'guštun pojli s famejun i prijateljima. Uz pismu!

Zadovoljni! I znali su su da sve to jedno s drugin više vridi nego svi pusti euri ki se danas Lopari obrnu! Njih barin ni mučilo kad će ih potrošit, boj ih nisu imali. A ovo danas, svi jedva čekaju da sezona fini boj je to velika muka, stat prid kuću hladu, ispod tabelice „Zimmer frei“, pokupit šoldi i jedan put na šetemanu dat gostima čistu posteljину! I unda posle leta oćeš novi auti, kaići, vijaži... Dođe kamion i dopelja raspiljene i rascipane drva, grojze, meso svake vrsti, oćeš polovice, oćeš već posoljeno i nadimljeno... I ki će se unda mučit kad je ovako laglje? Ali ni sve ni va špašima, boj ča će ti sve to kada nisi kuntenat! Pa vi sada sami recite ča se isplati, a ča ne!?

Piše: Marin Mušćo

Mali rječnik čakavštine

- Baba** – baka
- Diža** – posuda za pretakanje vina
- Fašica** – podsuknja
- Kajkod** – negdje
- Krepat** – uginuti
- Kunkurata** – otvor za tavan
- Lebra** – rebra
- Lostura** – periska
- Muntat** – pristignuti, stiguti
- Pinćur** – vrh
- Pokli** – otkad
- Smirun** – mirno
- Šija** – vrat
- Šukat se** – žurit se
- Troskot** – korov
- Viška** – vještica
- Zameritat** – zaslužiti
- Žegac** – ručna pila

ŽUPA SV. IVANA KRSTITELJA LOPAR

2017. godina

Kršteni

1. Mia Karla Stojnšek, kći Sanjina i Adrijane, k. 7.5.2017.
2. Andrej Nikola Andreškić, sin Nina i Meri, k. 28.5.2017.
3. Lora Anđela Škarić, kći Lea i Petre, k. 1.10.2017.

Vjenčani

1. Tomislav Paparić i Sandra Pećarina, v. 30.9.2017.
2. Ivan Žic i Tina Perić, v. 14.10.2017.

Umrli

1. Marija Antica Ivče, u. 3.1.2017.
2. Antun Stančić, u. 10.1.2017.
3. Ivan Urelić, u. 21.1.2017.
4. Ružarija Matahlija, u. 3.3.2017.
5. Anica Stančić, u. 15.3.2017.
6. Anica Marija Franelić, u. 18.3.2017.
7. Andrijano Andreškić, u. 20.3.2017.
8. Drago Čolić, u. 10.4.2017.
9. Ružarija Ana Matahlija, u. 12.4.2017.
10. Zorka Matahlija, u. 22.5.2017.
11. Kate Urelić, u. 21.7.2017.
12. Andrija Šanić, u. 22.7.2017.
13. Ivan Jakuc, u. 16.9.2017.
14. Josip Pećarina, u. 21.9.2017.
15. Antun Paparić, u. 1.12.2017.
16. Ivan Matahlija, u. 3.12.2017.
17. Vinko Bunić, u. 24.12.2017.
18. Antun Ivanić, u. 29.12.2017.
19. Matija Paparić, u. 30.12.2017.

2017. godina

Izdavač
Općina Lopar

Za izdavača
Josip Borić

Uredništvo
Tonka Kavran, Centar za kulturu Lopar
Marin Mušćo, Turistička zajednica Općine Lopar

Grafička obrada
Marino Gulić, Rab Bit j.d.o.o.

Lektura
Autorska

Fotografija na naslovnici
Tonka Kavran

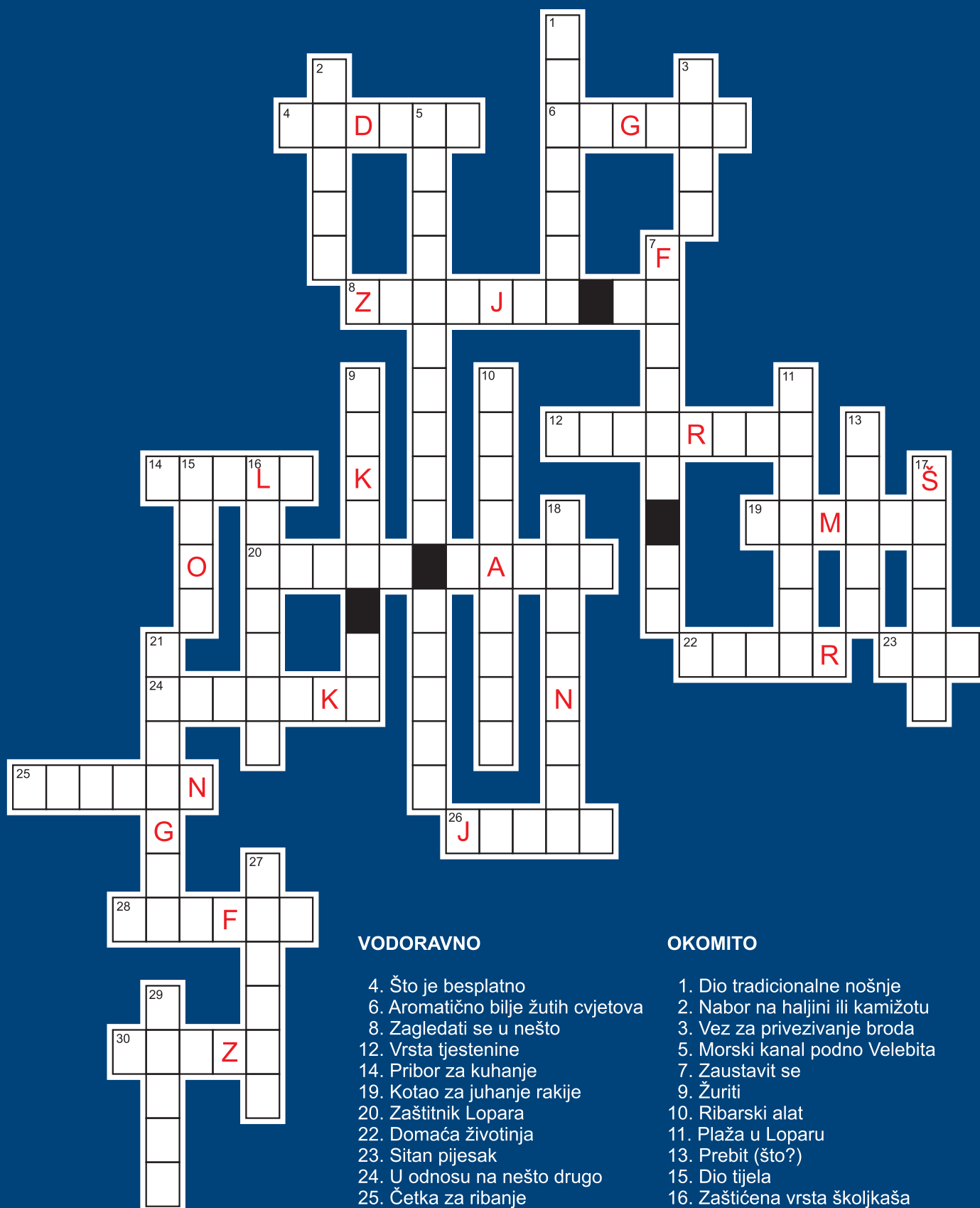
Fotografije
Daniela Glažar Ivče, Hrvoje Hodak, Zdenko Jakuc,
Tonka Kavran, Ana Konestra, Ljerka Marjanac,
Grozdana Marušić, Marin Mušćo, Ivo Olip,
Davor Šanić, Mladen Šćerbe, Vili Liović,
predstavnici ustanova, udruga i drugi mještani
Lopara

Tisak
Kreativni tisak d.o.o.

Naklada
500 komada

Izdano
Lopar, ožujak 2018.

Ispunite križaljku izrazima na čakavštini!

VODORAVNO

4. Što je besplatno
6. Aromatično bilje žutih cvjetova
8. Zagledati se u nešto
12. Vrsta tjestenine
14. Pribor za kuhanje
19. Kotao za juhanje rakije
20. Zaštitnik Lopara
22. Domaća životinja
23. Sitan pijesak
24. U odnosu na nešto drugo
25. Četka za ribanje
26. Tradicionalni alat za oranje
28. Domaći specijalitet
30. Cimat... (što?)

OKOMITO

1. Dio tradicionalne nošnje
2. Nabor na haljini ili kamižotu
3. Vez za privezivanje broda
5. Morski kanal podno Velebita
7. Zaustavit se
9. Žuriti
10. Ribarski alat
11. Plaža u Loparu
13. Prebit (što?)
15. Dio tijela
16. Zaštićena vrsta školjkaša
17. Drveni držač za vesla
18. Komad drveta za ogrjev
21. Mariti za nešto
27. Drvena posuda za pranje odjeće
29. Trošit... (što?)